

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΟΥΡΣΟΥΛΟΥΣ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΟ 1950 ΕΩΣ ΤΟ 1960

ΠΑΦΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ Σ' ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΕΣ ΜΟΥ
ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΤΟΝ ΑΔΕΛΦΙΚΟ ΜΟΥ ΦΙΛΟ
«ΧΡΙΣΤΟ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥΣ ΚΚΕΛΗ»
ΠΟΥ ΕΦΥΓΕ ΝΩΡΙΣ

ΕΝΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ 1950

Στις 15 Ιανουαρίου 1950, διεξάγεται το ενωτικό Δημοψήφισμα με σκοπό την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ήμουν τότε 15 ετών, και όπως όλος ο κόσμος, ήμουν φανατικός υποστηρικτής της Ένωσης της Κύπρου με την μάνα Ελλάδα. Επειδή όντας ανήλικος, δεν είχα ψήφο, άρχισα να συμμετάσχω βοηθώντας διάφορους συγχωριανούς και δη γέρους να πηγαίνουν στην εκκλησία του χωριού όπου ήτο η κάλπη και να ψηφίζουν υπέρ της Ένωσης. Θυμάμαι είχα πάει με ένα συγχωριανό μου, τον Στρατή Ξενοφώντος, στην τοποθεσία Εμήνιες, έξω από το χωριό όπου έμεναν εκεί 6 οικογένειες Τουρκοκυπρίων βοσκών και τους φέραμε και ψήφισαν και αυτοί μαζί με τους Ελληνοκύπριους υπέρ της Ένωσης. Το Δημοψήφισμα εγκρίθηκε τότε από το ενενήντα επτά τοις εκατόν (97%) και σε αυτό είχαν ψηφίσει Παγκύπρια και αρκετοί Τουρκοκύπριοι.

Αυτά το έτος 1950.

ΣΤΕΨΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Το 1952 γίνεται η στέψη της Βασίλισσας Ελισάβετ. Γίνονται στην Πάφο όπως και σ' ολόκληρη την Κύπρο μεγάλες διαδηλώσεις εναντίον της Μεγάλης Βρετανίας από τον κόσμο και δη την μαθητιώσα νεολαία, ζητώντας την αυτοδιάθεση και ένωση με την Ελλάδα. Ήμουν τότε μαθητής Τρίτης Γυμνασίου και έλαβα ενεργώ μέρος στις διαδηλώσεις, που κάναμε για αρκετές ημέρες. Μαζί με άλλους συμμαθητές μου συνεχίζαμε μαζί με τις διαδηλώσεις να γράφουμε και διάφορα επαναστατικά συνθήματα εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών. Ήμουν πάντα πρωτοπόρος σε όλα, έτοιμος να δώσω ακόμα και την ζωή μου για την ελευθερία της πατρίδας μου. Όλα αυτά γίνονται μέχρι το 1955, οπότε αρχίζει ο ένοπλος αγώνας της ΕΟΚΑ και εντάσσομαι από τους πρώτους στην οργάνωση μαζί με άλλους συναγωνιστές μου.

1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955, ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ 1955
ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ

Με την κήρυξη του αγώνα της 1^{ης} Απριλίου 1955, εντάσσομαι αμέσως στις τάξεις της ΕΟΚΑ. Εργαζόμουν τότε στη μοναδική εταιρεία της Πάφου, ονόματι Σ.Μ. ΑΓΡΟΤΗΣ & ΣΙΑ, η οποία έκανε εισαγωγή υλικών οικοδομής και διάφορα άλλα από τα οποία επρομηθεύετο ολόκληρη η επαρχία Πάφου.

Στην ίδια εταιρεία εργάζονταν και άλλοι συγχωριανοί μου, ο Γιαννάκης Λούκα, ο Χρήστος Μιλτιάδους Κκέλης και ο Γιάννης Μιλτιάδους Καννάουρος, αδέρφια και πρώτα ξαδέλφια με τον Γιαννάκη Λούκα.

Ο Γιαννάκης Λούκα ήτο υπεύθυνος και ήτο αυτός που μας σύστησε στον Αγρότη και μεσολάβησε να μας προσλάβει στην υπηρεσία του. Ήτο πάρα πολύ δύσκολο να βρεις τότε δουλειά.

Με την κήρυξη του αγώνα και οι τρεις μπαίνουμε αμέσως στην οργάνωση. Ο δε Γιαννάκης Λούκα, αναλαμβάνει και υπεύθυνα μαζί με τους Ανδρέα Λαμπριανίδη, Θεολόγο καθηγητή, και τον Γιαννάκη Δρουσιώτη την ηγεσία της ΕΟΚΑ στην Πάφο.

Αρχίζουμε την έκδοση φυλλαδίων με ένα πολυγράφο τον οποίο μας προμήθευσαν και αναλαμβάνουμε την διανομή φυλλαδίων, καλώντας τον κόσμο σε εξέγερση εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών.

Αργότερα κατασκευάζαμε βόμβες με ππούλια υδροσωλήνων τα οποία είχαμε στην αποθήκη της εταιρείας που εργαζόμασταν.

Αρχίζει η προμήθεια εκρηκτικών υλών ήτοι δυναμίτες, καψούλια, φυτίλια και ότι χρειάζεται η κατασκευή μιας βόμβας. Όλα αυτά γίνονται μέχρι τον Σεπτέμβριο 1955. Μέχρι τώρα γίνονται προετοιμασίες, δεν επιτρέπονται, ούτε ενέδρες, ούτε ρίψιμο βομβών και απαγορεύεται αυστηρώς ο θάνατος οποιουδήποτε Βρετανού στρατιώτη. Υποτίθεται ότι ο αγώνας θα γινόταν μόνο με δολιοφθορές.

Μετά από λίγο καιρό η ηγεσία της ΕΟΚΑ αλλάζει τον τρόπο διεξαγωγής του αγώνα και αποφασίζεται πλέον ο ένοπλος αγώνας με όλα τα μέσα.

Θυμάμαι, ή το Σεπτέμβριος του 1955 και η ομάδα μας παίρνει την διαταγή να αρχίσει τη ρήψη βομβών εναντίον των Βρετανών, οι οποίοι περνούσαν κάθε νύχτα μέσα από το χωριό μας, κατευθυνόμενοι προς το στρατόπεδο τους στη «Μαα» (Κόλπος των Κοραλλίων) όπου είχαν εγκατασταθεί μόνιμα εκεί.

Στην ομάδα δράσης μπαίνουν τώρα ο Νικόλας Κυριάκου Πύργος και ο Χρυσόστομος Αχιλλέως Ττόμας και αργότερα θα μπει στην ομάδα και ο Βάσος Αντρέου.

Έτσι, η βασική ομάδα δράσης που λαμβάνει μέρος σχεδίου σ' όλες τις ενέδρες και στο ρίψιμο βομβών είναι οι κάτωθι:

Χρήστος Κκέλης, Νικόλας Πύργος, Γιάννης Καννάουρος, Χρυσόστομος Αχιλλέας Ττόμας και ο υποφαινόμενος Ιωάννης Κωνσταντινίδης Ουρσουλούς, όπως υπογραφόμουν τότε.

Υπήρχαν φυσικά και πάρα πολλοί που μας βοηθούσαν, όταν τους χρειαζόμασταν.

Υπήρχε αρκετή εμπιστοσύνη μεταξύ των χωριανών για τους οποίους ένιωθα πραγματικά περήφανος. Παρόλο που έβλεπαν πάρα πολλά να γίνονται, ποτέ μα ποτέ κανένας χωριανός μας δεν έδωσε οποιαδήποτε πληροφορία στους Άγγλους. Θυμάμαι κάποτε τον Διοικητή Πάφου, τον Τούρκο Μουφιζατέ, που είπε τα εξής: «Οι Κισσονεργίτες είναι όλοι τυφλοί και κουφοί. Κανένας ούτε βλέπει, ούτε ακούει!!!».

ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΤΟΝ ΠΡΩΤΩΝ ΟΠΛΩΝ
Η ΟΜΑΔΑ ΜΑΣ ΠΑΙΡΝΕΙ ΕΝΑ ΤΟΥΦΕΚΙΟ (ΜΑΡΤΙΝΙ)

Αρχές του 1955 μόλις ξεκίνησε ο αγώνας μαζί με τον Κκέλη πήγαμε στη Χλώρακα να μας παραδώσει κάποιος ονόματι Χαράλαμπος Ανδρέου, μέλος και αυτός της ΕΟΚΑ, ένα τουφέκιο (μαρτίνι) το πρώτο όπλο που μας παραδίνεται ως ομάδα. Θυμάμαι είχαμε ορίσει ραντεβού σ' ένα μικρό περιβόλι που είχε φυτεμένα φασολάκια αναρριχόμενα πάνω σε ξύλα τα οποία μας εκάλυπταν να μην φαινόμαστε. Έφθασε ο Χαράλαμπος, μας παρέδωσε το τουφέκιο και μας έδειξε πως λειτουργεί δίδοντας μας και μερικές σφαιροθήκες. Φεύγει και εμείς αρχίζουμε να το οπλίζουμε βάζοντας τη σφαιροθήκη και προσπαθώντας να μάθουμε τον χειρισμό της. Σε κάποια στιγμή βγάζοντας τη σφαιροθήκη και νομιζόμενος ότι πλέον είναι ασφαλές και ακίνδυνο σημαδεύω τον Κκέλη και τραβώ την σκανδάλη. Ευτυχώς το όπλο έπαθε εμπλοκή και δεν εκπυρσοκρότησε, διότι βγάζοντας τη σφαιροθήκη είχε μείνει μέσα μια σφαίρα και εάν εκπυρσοκροτούσε θα σκότωνε τον Κκέλη, χωρίς να το καταλάβω. Έπαθα σοκ όταν αντιλήφθηκα τι θα γινόταν και από εκείνη την ημέρα είπαμε και οι δύο να είμαστε προσεκτικοί, διότι τα όπλα σκοτώνουν από μόνα τους.

ΕΝΕΔΡΑ ΣΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΑΡΚΟΚΑΛΑΜΙ
ΚΑΙ ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΟΥ ΓΕΦΥΡΙΟΥ ΣΚΟΤΕΙΝΗΣ

Τον Σεπτέμβρη του 1955 δίδεται διαταγή στην ομάδα μας, να στήσουμε ενέδρα εναντίον των Βρετανών οι οποίοι περνούν κάθε μέρα από το χωριό μας και πηγαίνουν στην Μάα όπου βρίσκεται το στρατόπεδό τους. Ο Κκέλης μαζί με δύο άλλους συναγωνιστές μας αναλαμβάνει να κτυπήσει τους Άγγλους στην είσοδο του χωριού κοντά στο γεφύρι «Αρκοκαλάμι» και εγώ μαζί με ένα χωριανό μας, τον Αρέστη Πατταονησιφόρου, αναλαμβάνουμε να ανατινάξουμε την ίδια ώρα της επίθεσης του Κκέλη, το γεφύρι της «Σκοτεινής», πιο κάτω από το δημοτικό σχολείο του χωριού, με σκοπό να εμποδίσουμε ενισχύσεις μετά το κτύπημα που θα έκανε ο Κκέλης με τους συντρόφους του. Έτσι και έγινε μια ημέρα αρχές Σεπτεμβρίου του 1955. Παίρνουμε τις θέσεις μας και περιμένουμε να περάσει κάποιο αυτοκίνητο των Άγγλων. Δεν πέρασε πολλή ώρα και πλησιάζει ένα jeep γεμάτο στρατιώτες. Αμέσως ο Κκέλης αφού τους άφησε να μπουν κοντά στο γεφύρι, τους κτυπά μ' ένα αυτόματο στεν, το οποίο ήτο το μόνο όπλο που είχαμε. Από την επίθεση σκοτώνεται ένας στρατιώτης, ο οποίος ήταν ο πρώτος που εσκοτώνετο για πρώτη φορά σ' ολόκληρη την Κύπρο. Την ίδια ακριβώς ώρα ανατινάσσω και εγώ μαζί με την βοήθεια του συντρόφου μου το γεφύρι της «Σκοτεινής» με δυναμίτες τους οποίους είχαμε τοποθετήσει κάτω από το γεφύρι προηγουμένως και έτσι καθυστερήσαμε την αποστολή ενισχύσεων μέχρι να μπορέσουμε να φύγουμε, όσοι λάβαμε μέρος στην αποστολή αυτή.

Πήγα σπίτι μου θυμάμαι, έβγαλα τα ρούχα μου τα οποία από τον ιδρώτα και την αγωνία ήταν βρεγμένα και τα τοποθέτησα σε μια κοφίνα όπου στην ίδια έβαζε τα ρούχα του ο πατέρας μου. Εν τω μεταξύ ο πατέρας μου και η οικογένεια μου ανάστατη με ρωτούσαν τι συνέβη, εγώ έκανα τον αχάπαρο και τους έλεγα ότι άκουσα κάποιες εκρήξεις αλλά δεν ξέρω τι συνέβη. Αφού πέρασε αρκετή ώρα ακούω έξω από το σπίτι μας το οποίο ήτο το πρώτο στην είσοδο του χωριού, Άγγλους στρατιώτες να μιλούν μεταξύ τους και να μας κτυπούν την πόρτα να τους ανοίξουμε. Μπήκαν μέσα έκαναν έρευνα και θυμάμαι ανακατεύοντας την κοφίνα, στην οποία βρίσκονταν τα βρεγμένα μου ρούχα, ρώτησαν τι συμβαίνει και είναι έτσι βρεγμένα. Ο πατέρας μου νομίζοντας και σίγουρος ότι τα ρούχα ήταν δικά του, τους είπε ότι ιδρώνει και αλλάζει ρούχα τα οποία τοποθετεί στην κοφίνα. Έτσι χωρίς να υποψιαστούν οτιδήποτε έφυγαν χωρίς να μας πουν οτιδήποτε.

ΜΑΖΕΜΑ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ

Αρχές του 1955 δίδεται διαταγή να μαζέψουμε όλα τα κυνηγετικά όπλα του χωριού. Ντυνόμαστε μασκοφόροι και έχοντας μια λίστα των κυνηγών του χωριού που έχουν όπλο, αρχίζουμε από σπίτι σε σπίτι να κτυπούμε την πόρτα και με πολλή ευγένεια και προσπάθεια να ηρεμήσουμε αυτόν που άνοιγε την πόρτα και εξηγώντας του ότι είχαμε καλό σκοπό, ώστε να μην φοβηθούν ότι θα τους κάνουμε οποιοδήποτε κακό, να μας παραδώσουν το κυνηγετικό όπλο για τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Σχεδόν όλοι παρά την πρώτη ταραχή έδειχναν κατανόηση και παρέδιδαν τα όπλα τους.

Ο μόνος που θυμάμαι μας είχε δημιουργήσει πρόβλημα ήταν ο Κίκης, ο καφετζής, ο οποίος αρνείτο να μας το δώσει και μάλιστα έριξε και δύο πυροβολισμούς στον αέρα. Αμέσως φύγαμε και την άλλη ημέρα στείλαμε κάποιον δικό του και μας παρέδωσε το όπλο, ζητώντας συγγνώμη. Θυμάμαι σ' ένα σπίτι μια γυναίκα, παρόλο που προσπαθούσαμε πάρα πολύ να την ηρεμίσουμε, έπαθε σοκ και ήτο τόσο τρομοκρατημένη που γονάτισε μπροστά μας και με παρακαλούσε κλαίοντας να μην τους κάνουμε κακό.

Την είχα λυπηθεί τόσο πολύ και παρολίγο να αρχίσω και εγώ τα κλάματα. Την αγκάλιασα και της είπα, «μην φοβάσαι διότι είμαστε δικοί σου άνθρωποι, δεν πρόκειται να κάνουμε οτιδήποτε». Βέβαια δεν μπορούσα να βγάλω την μάσκα και να της φανερωθώ. Πήραμε το όπλο και φύγαμε. Θυμάμαι είχαμε ορίσει και τόπο συναντήσεως μας, μετά την συλλογή των όπλων, το νεκροταφείο του χωριού μας. Εκεί νομίζω εάν δεν με απατά η μνήμη μου αφήσαμε τα όπλα για αρκετό καιρό.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΠΑΦΟΥ
Κ. ΜΟΥΦΤΙΖΑΤΕ ΣΤΗΝ ΚΙΣΣΟΝΕΡΓΑ

Μετά τον Σεπτέμβριο του 1955 συνεχίζουμε να κτυπούμε τους Άγγλους με βόμβες τύπου υδροσωλήνων που κατασκευάζουμε μόνοι μας. Αυτό γίνεται σχεδόν κάθε νύχτα, επειδή περνούν οι στρατιώτες μέσα από το χωριό μας. Ο Διοικητής Πάφου, ένας Τουρκοκύπριος, ονόματι Μουφτιζατέ, συνοδευόμενος από αστυνομικούς και μερικούς στρατιώτες, δίδει διαταγές να καλέσουν τον κόσμο του χωριού μέσω μεγαφώνων για να μαζευτούν όλοι οι χωριανοί το απόγευμα στο καφενείο του Νικόλα Κίκη καθότι θέλει να τους μιλήσει. Πράγματι γύρω στις 6 το απόγευμα σχεδόν όλοι οι συγχωριανοί μαζεύονται στο καφενείο και περιμένουν με αγωνία να τους μιλήσει και να τους πει τι ακριβώς θέλει από αυτούς.

Αρχίζει την ομιλία τους ως εξής: «Επειδή ξέρω ότι οι Κισσονεργήτες είναι καλοί άνθρωποι και καλοί οικογενειάρχες δεν μπορώ να φανταστώ ότι όλα αυτά που γίνονται σχεδόν κάθε νύχτα στο χωριό σας εναντίον των Αγγλικών στρατευμάτων, ήτοι το ρίψιμο βομβών και η ενέδρα που έγινε πριν λίγες ημέρες στην είσοδο του χωριού σας και η ανατίναξη ενός γεφυριού που είχε σαν αποτέλεσμα τον θάνατο ενός Βρετανού στρατιώτη γίνονται από χωριανούς σας, αλλά θέλω να πιστεύω ότι γίνονται από ξένους».

Εγώ τωρά είμαι έξω από το καφενείο και παρακολουθώ την ομιλία κρατώντας μια δέσμη φυλλάδια της ΕΟΚΑ, τα οποία έριξα από ένα παράθυρο του καφενείου μέσα στο χώρο που συνέχιζε η ομιλία

του Διοικητή. Τα φυλλάδια σκορπίστηκαν μέσα στον κόσμο και οι χωριανοί αρχίζουν παίρνοντας τα φυλλάδια να τα διαβάζουν.

Έξαλλος ο Διοικητής μόλις αντιλήφθη τι συνέβη, νεύριασε τόσο πολύ γιατί με το ρίξιμο των φυλλαδίων όσα έλεγε ότι πίστευε είχαν διαψευσθεί. Τόση ήταν η ενόχληση του που διέταξε αμέσως την επιβολή «κέρφιου», δηλαδή κατ' οίκον περιορισμό κάθε νύχτα από τις 6 το απόγευμα μέχρι τις 6 το πρωί, υποχρεωτικώς όλοι να μένουν στα σπίτια τους. Όποιος θα τολμούσε να παραβεί την διαταγή θα τιμωρείτο αυστηρώς. Πράγματι από την πρώτη νύχτα αρχίζει να εφαρμόζεται η διαταγή κανονικά, η οποία διαρκεί μόνο δύο ημέρες. Την δεύτερη ημέρα αποφασίζουμε σαν ομάδα ότι έπρεπε κάτι να γίνει. Είχαμε τότε ωρολογιακές μικρές βόμβες, οι οποίες ρυθμιζοντο να εκραγούν κάθε μισή ώρα περίπου ανάλογα με την ρύθμιση που τους κάναμε. Αφού τις ρυθμίσαμε να εκρήγνυνται μισή ώρα η μια μετά την άλλη, τις τοποθετήσαμε λίγα λεπτά πριν τις 6, που άρχιζε το κέρφιο σε διάφορους τόπους μέσα στο χωριό. Υπ' όψιν ότι μόλις άρχιζε το κέρφιο, το χωριό γέμιζε με Βρετανούς στρατιώτες που επιτηρούσαν την πιστή εφαρμογή του κατ' οίκον περιορισμού.

Γύρω στις 7 την νύχτα και ενώ όλοι ήμασταν στα σπίτια μας, ακούεται η πρώτη έκρηξη. Δεν περνά περίπου μισή ώρα και ακούεται δεύτερη και κάθε τόσο ακούονται εκρήξεις σε διάφορα μέρη του χωριού. Έξω τώρα οι στρατιώτες έντρομοι, τρέχουν να καλυφθούν διότι δεν ξέρουν τι τους περιμένει. Ακούονται φωνές και αλαλαγμοί και στο τέλος αναγκάζονται να εγκαταλείψουν το χωριό. Την άλλη ημέρα ακυρώνεται και το κέρφιο. Οι χωριανοί άρχισαν να ειρωνεύονται τον Διοικητή λέγοντας μεταξύ τους τα εξής:

«Είδατε επειδή δείξαμε καλή διαγωγή μας εσήκωσαν και το κέρφιο». Εκείνο που έλεγε πάντοτε ο Διοικητής για τους Κισσονεργίτες επειδή δεν έδιδαν καμία πληροφορία ήταν ότι οι Κισσονεργίτες είναι «τυφλοί και κωφοί» δηλαδή «ούτε βλέπουν ούτε ακούν», παρόλο που γίνονται τόσα πράγματα στο χωριό τους.

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΩΡΟΛΟΓΙΑΚΗΣ ΒΟΜΒΑΣ
ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΙΒΩΤΙΟ ΤΟΥ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΣΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟ ΠΑΦΟΥ

Αρχές Νοεμβρίου 1955 αποφασίζεται η τοποθέτηση βόμβας στο Ταχυδρομείο και στο Διοικητήριο Πάφου. Είμαστε στα καταστήματα Αγρότη εγώ και κάποιος από την Χούλου, ονόματι Ζηνωνής. Παρόντες είναι επίσης ο Αντρέας Λαμπριανίδης, Θεολόγος-καθηγητής και ο Γιαννάκης Δρουσιώτης και οι τρεις στην ηγεσία της ΕΟΚΑ στην Πάφο. Ο Γιαννάκης Λούκα ήταν υπεύθυνος για την προμήθεια βομβών, εκρηκτικών υλών για ολόκληρη την Πάφο. Αυτό συνεχίζεται περίπου 12 μήνες από την έναρξη του αγώνα μέχρι την σύλληψη του Γιαννάκη Λούκα, ο οποίος πήγε στα κρατητήρια Κοκκινοτρεμιθιάς όπου και παρέμεινε πέραν των 3 ετών. Απελύθη μετά το τέλος του Αγώνα.

Για την τοποθέτηση της βόμβας στο Ταχυδρομείο δίδεται διαταγή να πάει να την τοποθετήσει στο κιβώτιο ο Ζηνωνής. Θυμάμαι ο Γιαννάκης Λούκα, είχε ένα ποδήλατο που είχε στο πίσω μέρος μια μικρή τσάντα. Ρυθμίζουμε την βόμβα, η οποία είναι διάρκειας μόνο μισής ώρας, την τοποθετούμε στην τσάντα και δίδεται το ποδήλατο στον Ζηνωνή να φύγει. Πανικοβάλλεται και δεν μπορεί να πάει στην αποστολή. Αμέσως διαταγή να αναλάβω εγώ την μεταφορά και την τοποθέτηση της βόμβας. Καβαλικεύω το ποδήλατο και ξεκινώ για το ταχυδρομείο. Πρέπει να διασχίσω μια-δύο διασταυρώσεις δρόμων και χρειάζομαι τουλάχιστον 15 λεπτά για την διαδρομή από το κατάστημα του Αγρότη μέχρι το Ταχυδρομείο. Βλέπω μπροστά μου δύο Τούρκους αστυνομικούς,

νομιζόμενος ότι με παρακολουθούν αλλάζω αμέσως κατεύθυνση και παίρνω διαφορετικό δρόμο. Προχωρώ ακόμα λίγη απόσταση και συναντώ πάλι μπροστά μου, άλλους δύο αστυνομικούς. Μόλις τους είδα, φοβούμενος και πάλι ότι με παρακολουθούν αλλάζω και πάλι δρόμο και τρέχω τρομοκρατημένος να ξεφορτωθώ την βόμβα η οποία πλησιάζει η ώρα να εκραγεί. Τρέχοντας φτάνω μπροστά στο κιβώτιο του Ταχυδρομείου, ρίχνω μέσα την βόμβα και τρέχω να φύγω. Δεν περνούν μερικά δευτερόλεπτα και γίνεται η έκρηξη. Ευτυχώς δίπλα από το Ταχυδρομείο είναι το Διοικητήριο, το οποίο τα χωρίζει τοίχος, ένας μικρός τοίχος, πέφτω αμέσως και καλύπτομαι πίσω από τον τοίχο και σώζομαι.

Την ίδια ημέρα θυμάμαι αποφασίζεται η τοποθέτηση βόμβας μέσα στο Διοικητήριο. Κάπου εκεί υπάρχει ένα καφενείο του Χαράλαμπου Πασπαλή, ο οποίος εξυπηρετεί τους υπαλλήλους του Διοικητηρίου και μπαινοβγαίνει κάθε μέρα μέσα στα γραφείο των υπαλλήλων. Θεωρείται έμπιστος και του ανατίθεται η τοποθέτηση της βόμβας, το απόγευμα μόλις σχολάσουν οι υπάλληλοι. Έτσι και γίνεται. Χωρίς να γίνει αντιληπτός βάζει την βόμβα και φεύγει για το σπίτι του. Κανένας δεν μπορεί να τον υποψιαστεί. Μετά από μισή ώρα ακολουθεί η έκρηξη.

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ 1955

Θυμάμαι την παραμονή Πρωτοχρονιάς, ενώ ο κόσμος βρίσκεται στα σπίτια του και περιμένει την έλευση του νέου χρόνου. Εμείς είμαστε στην περιοχή Καμήλα, (τοποθεσία μεταξύ Κισσόνεργας – Πέγειας) και στήνουμε ενέδρα, περιμένοντας να περάσουν αυτοκίνητα του στρατού και να τα κτυπήσουμε. Θυμάμαι πολύ καλά ήταν μια βροχερή νύχτα και τρομερό κρύο και πιστοί στο καθήκον να μην υπολογίζουμε ούτε βροχή, ούτε κρύο, αναμέναμε εκεί κρατώντας τις θέσεις μας μέχρι το πρωί χωρίς όμως κανένα αποτέλεσμα διότι δεν πέρασε κανένα όχημα του στρατού.

ΞΕΠΑΤΩΜΑ ΚΑΛΑΘΙΟΥ – ΔΙΑΣΚΟΡΠΙΣΜΟΣ ΒΟΜΒΩΝ

Μια ημέρα, περίμενα το Κκέλη να φέρει στην αποθήκη της εταιρείας που εργαζόμαστε μερικές βόμβες υδροσωλήνων, τις οποίες είχε κατασκευάσει στην Κισσόνεργα με σκοπό να τις διανέμουμε μέσω του Γιαννάκη Λούκα, ο οποίος ήτο υπεύθυνος σε διάφορες ομάδες κρούσεως. Ενώ είμαι στην αποθήκη και βλέπω προς την κατεύθυνση που περιμένω τον Κκέλη με τις βόμβες, τις οποίες είχε μέσα σ' ένα μεγάλο καλάθι ξαφνικά φεύγει το πάτωμα του καλαθιού και οι βόμβες σκορπούν μέσα στον δρόμο. Ευτυχώς είναι αρκετά κοντά, τρέχω αμέσως, παίρνω μερικά σακούλια τσιμέντου και τρέχω βοηθώντας τον Κκέλη να μαζέψουμε τις βόμβες και να τις μεταφέρουμε στην αποθήκη. Ευτυχώς δεν μας είδαν πολλοί γιατί εκείνη την ώρα δεν υπήρχε μεγάλη κίνηση. Είναι κάτι που δεν θα το ξεχάσω ποτέ!!

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ HARDING ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΜΑΑΣ
(ΚΟΛΠΟΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΛΛΙΩΝ)

Μια ημέρα μάθαμε ότι ο κυβερνήτης Harding, ένας πολύ σκληρός και τύρρανος διοικητής που πέρασε από την Κύπρο, θα επισκεπτόταν για επιθεώρηση το στρατόπεδο της Μάας. Ήταν μόλις έφτασε στην Κύπρο αντικαθιστώντας τον προηγούμενο κυβερνήτη ο οποίος δεν ήτο στρατιωτικός. Αυτός σαν στρατιωτικός και φημιζόμενος για τις στρατιωτικές του ικανότητες αναλαμβάνει με την παρουσία των σαράντα χιλιάδων στρατιωτών να διαλύσει την ΕΟΚΑ.

Θυμάμαι είχαμε κάνει μια μεγάλη αψίδα μέσα στην μέση του δρόμου από όπου θα περνούσε με την συνοδεία του. Στην αψίδα είχαμε κρεμάσει ψόφια πουλιά και επιγραφή, γράφοντας τα εξής: «Τα ψόφια σας καλωσορίζουν, γιατί μόνο για αυτά αξίζετε και εσείς και η συνοδείας σας».

Εν τω μεταξύ, εκείνες τις ημέρες είχαν διατάξει οι αρχές της Πάφου, να κοπούν όλα τα δέντρα από την Λέμπα μέχρι την Πέγεια που υπήρχαν από τις δύο πλευρές του δρόμου, όπου θα περνούσε ο κυβερνήτης και η συνοδεία του. Ο λόγος ήτο διότι μερικές φορές στήναμε ενέδρα εναντίον των Βρετανών, κρεμάζοντας ηλεκτρικές βόμβες πάνω στα δέντρα και με την βοήθεια μπαταρίας προκαλούσαμε έκρηξη.

ΕΝΕΔΡΑ WITSON (1956)

Είναι Σάββατο απόγευμα και παίρνουμε πληροφορίες ότι θα πάει στο στρατόπεδο της Μας, ένας πολύ γνωστός ανακριτής, πολύ σκληρός βασανιστής και αποφασίσαμε να του στήσουμε ενέδρα στην τοποθεσία Ευαγόριες λίγο πιο κάτω από το δημοτικό σχολείο Κισσόνεργας. Στην ενέδρα αυτή έλαβαν μέρος οι Χρήστος Κκέλης, Χρυσόστομος Αχιλλέως (Ττόμας) και εγώ. Πήραμε μαζί μας ο Κκέλης ένα αυτόματο στεν, ο Ττόμας ένα κυνηγετικό και εγώ μια βόμβα τύπου υδροσωλήνα από αυτές που κατασκευάζαμε μόνοι μας. Όταν πήραμε τις θέσεις μας, επειδή η βόμβα ήτο πολύ βαριά και πιθανόν, όταν την έριχνα να πέσει κοντά μας και να κινδυνεύσουμε εμείς οι ίδιοι, αποφασίσαμε να μείνουν μόνο οι δύο με τα όπλα και εγώ να πάω δίπλα στην εκκλησία του χωριού, η οποία ήτο λίγο μακριά και να προσπαθήσω να στείλω μήνυμα, κτυπώντας την καμπάνα, μόλις δω το αυτοκίνητο με τον Witson να έρχεται. Θέλαμε πάση θυσία να τον σκοτώσουμε, διότι ήτο παρά πολύ επικίνδυνος για τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ.

Πράγματι σε λίγη ώρα βλέπω το αυτοκίνητο να έρχεται και κτυπώ αμέσως την καμπάνα για να ετοιμαστούν οι σύντροφοι μου και να κτυπήσουν το αυτοκίνητο. Μόλις έφτασε το αυτοκίνητο σε θέση βολής, άρχισαν να κτυπούν με τα δύο όπλα που κρατούσαν. Από τους πυροβολισμούς σκοτώθηκε ένας Τουρκοκύπριος, αστυνομικός ο οποίος συνόδευε τον Witson. Ο αστυνομικός αυτός ήτο τότε και τερματοφύλακας του Αθλητικού Ποδοσφαιρικού Ομίλου Πάφου, ΑΠΟΠ. Τότε στην ομάδα συμμετείχαν και Τουρκοκύπριοι. Ο Witson δεν έπαθε τίποτε και όπως μου έλεγε ο

Κκέλης, αυτός με τον πρώτο πυροβολισμό κατάφερε να μπει κάτω από το φτερό του αυτοκινήτου και να σωθεί, ήτο πολύ λεπτός και ευλύγιστος.

Δεν πέρασε πολλή ώρα και καταφθάνουν ομάδα αστυνομικών και στρατιωτών και αρχίζουν έρευνες. Θυμάμαι μας είχαν μαζέψει στο γήπεδο του χωριού και μας οδήγησαν σε ανάκριση κτυπώντας μας με τα κόπανα των όπλων. Εκείνη την ημέρα θυμάμαι μας έβαλαν σε ομάδες και μας υποχρέωναν να τρέχουμε μέσα στο χωριό για τιμωρία. Κρατούσαν κάτι σμήλες σας λόγχες και μας λόγγιζαν ματώνοντάς μας.

ΓΕΜΙΣΜΑ ΜΠΑΤΑΡΙΑΣ ΗΕ ΑΣΙΤ

Μια νύχτα γεμίζαμε μπαταρίες που χρησιμοποιούσαμε για τις εκρήξεις βομβών σε ενέδρα με υγρό ΑΣΙΤ. Φαίνεται χωρίς να το αντιληφθώ χύθηκε υγρό Ασίτ πάνω στο παντελόνι μου. Αφού τελειώσαμε το γέμισμα, σηκώνομαι να φύγω, οπότε το παντελόνι φεύγει από πάνω μου καταστραμμένο από το ασιτ. Ευτυχώς έξω από το σπίτι που ήμουν είχα αυτοκίνητο το οποίο με μετέφερε σπίτι μου για να αλλάξω παντελόνι και ρούχα. Τα γέλια που κάναμε ήτο το κάτι άλλο! Δεν θα το ξεχάσω ποτέ.

ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΑΦΤΟΥΛΗ

Ένας Τούρκος αστυνομικός λοχίας από την Λέμπα, μας παρακολουθεί συνέχεια και προσπαθεί με κάθε μέσο να πάρει πληροφορίες για την οργάνωση. Μας πλησιάζει ένα – ένα και αρχίζει να μας προκαλεί και να μας απειλεί ότι θα μας συλλάβει και θα μας στείλει φυλακή, διότι ξέρει όπως λέει ότι όσα γίνονται στην Κισσόνεργα τα κάνουμε εμείς, ήτοι η ομάδα η δική μας.

Ενημερώνουμε τους υπεύθυνους μας ότι αυτό και αυτό συμβαίνει και αφού εξαντλούμε όλα τα μέσα για να τον πείσουμε ότι οι πληροφορίες του είναι λανθασμένες και να σταματήσει να μας κυνηγά, καθότι θα μπλέξει ο ίδιος με την ΕΟΚΑ. Δεν συνετίζεται με τίποτα και αποφασίζεται με διαταγή ανωτέρων η εκτέλεσή του, για παραδειγματισμό και των άλλων Τούρκων αστυνομικών ως και Ελληνοκυπρίων οι οποίοι συνεργάζονταν με τους Άγγλους και οι οποίοι ίσως δεν είχαν αντιληφθεί το σκοπό της δύναμης της ΕΟΚΑ.

Στις αποθήκες του Αγρότη, της εταιρείας που εργαζόμασταν οι συναγωνιστές μου και εγώ, είχαμε κρυμμένα μερικά όπλα και βόμβες τις οποίες κάναμε διανομή σε διάφορες ομάδες.

Ένα από τα όπλα που είχαμε ήτο ένα πιστόλι σαρανταπεντάρι το οποίο έδωσα σε κάποιον ονόματι Κάρκας, ο οποίος ανέλαβε την εκτέλεση του Αφτουλή, ο οποίος έμενε στο Κτήμα, δίπλα από ένα ξάδελφο μου, ο οποίος ήταν να του δείξει το σπίτι και τον ίδιο τον Αφτουλή, διότι ο ίδιος δεν τον γνώριζε. Πήγε εκεί και αφού του

έδειξε το σπίτι όσο και τον ίδιο τον Αφτουλή, τον εκτέλεσε μέρα-μεσημέρι.

Εδώ θα συνεχίσω να πω ότι κάποιος αστυνομικός, χωριανός μας, (δεν θα αναφέρω το όνομα του), μας κυνηγά και προσπαθεί να αποσπάσει πληροφορίες για την οργάνωση. Θυμάμαι ήταν οι μέρες που οι Άγγλοι είχαν βγάλει προκηρύξεις για τον καταζητούμενο Γρηγόρη Αυξεντίου, και ο εν λόγω αστυνομικός ήρθε να τις τοιχοκολλήσει πάνω στο καφενείο του χωριού.

Εγώ με τρεις άλλους συναγωνιστές προσπαθούσαμε κοροϊδεύοντάς τον, να τον βοηθήσουμε να τις τοιχοκολλήσει και επειδή δεν είχε μαζί του κόλλα του προτείναμε να τις κολλήσουμε με λουκούμια. Γελώντας και κοροϊδεύοντας τον, αρχίσαμε την τοιχοκόλληση, μπροστά εκείνος και πίσω εμείς, ρίχνοντας τες και καταστρέφοντας τες. Αφού τελειώσαμε την τοιχοκόλληση ξεκινά να φύγει, εμείς αρχίζουμε να τις ρίχνουμε κάτω και να τις καταστρέφουμε. Γυρίζει πίσω και όταν είδε τι συνέβη, μας συλλαμβάνει όλους, 3-4 άτομα που ήμασταν εκεί και μας μεταφέρει στον Αστυνομικό Σταθμό Πάφου όπου μας κατηγορεί και σε λίγες ημέρες μας παρουσιάζει στο Δικαστήριο. Θυμάμαι ότι η δίκη διήρκεσε σχεδόν δύο μήνες και τελικά αθωωθήκαμε, καθότι το τεκμήριο που είχε στα χέρια του και παρουσίασε στο Δικαστήριο, ή το μια προκήρυξη από αυτές που είχε ο ίδιος και όχι αυτές που σχίσαμε και στο Δικαστήριο είπε ότι ρίξαμε κάτω την προκήρυξη που κρατούσε σαν τεκμήριο και την ποδοπατήσαμε και οι 4 μαζί. Κάνοντας αναπαράσταση στο Δικαστήριο και ποδοπατώντας την προκήρυξη αυτή έγινε κομματάκια, οπότε

βρήκε το Δικαστήριο τον Αστυνομικό να λέει ψέματα και μας αθώωσε.

Τον Κκέλη τον πήρε στον Αστυνομικό Σταθμό Πέγειας και τον έδειρε, ζητώντας του να δώσει πληροφορίες για την οργάνωση.

Αφού του έγιναν πάρα πολλές συστάσεις από διάφορους να σταματήσει, διότι θα φάει το κεφάλι του, δίδεται εντολή για εκτέλεση του από την ΕΟΚΑ. Αμέσως μόλις το μάθαμε τόσο εγώ όσο και οι Κκέλης, μεσολαβήσαμε μέσω του Γιαννάκη Λούκα που εκείνο τον καιρό ήτο μαζί με τον Αντρέα Λαμπριανίδη, Θεολόγο καθηγητή, και τον Γιαννάκη Δρουσιώτη, υπεύθυνοι της οργάνωσης στην Πάφο, παρακαλώντας τους να μεσολαβήσουν να μην εκτελέσουν τον εν λόγω αστυνομικό διότι είναι οικογενειάρχης και είναι κρίμα, τόσο η γυναίκα του όσο και τα παιδιά του. Ευτυχώς εισακουστήκαμε και δεν εκτελέστηκε. Σιγά-σιγά αντιλήφθηκε τον κίνδυνο και το λάθος του και σταμάτησε την δράση του.

ΕΝΕΔΡΑ ΚΑΜΗΛΑΣ ΜΕ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΝΤΑΡΤΩΝ

Ένα απόγευμα, αργά απογεύματος προς το βράδυ, έρχονται από το βουνό μια ομάδα ανταρτών να μας βοηθήσουν να στήσουμε ενέδρα εναντίον των Βρετανών, οι οποίοι είχαμε πληροφορίες ότι θα περνούσαν από το στρατόπεδο της Μαςς προς το Κτήμα, συνοδεύοντας κάποια μεγάλη προσωπικότητα. Πήραμε θέσεις δίπλα στο γεφύρι της Καμήλας και τοποθετήσαμε 3 νάρκες μεγάλης έντασης μέσα στην μέση του δρόμου, από όπου υποχρεωτικά θα περνούσαν τα αυτοκίνητα των Βρετανών. Οι νάρκες αυτές με την πίεση ακόμα και με το πάτημα ανθρώπου μπορούσαν να εκραγούν. Ενώ ήμασταν έτοιμοι και περιμέναμε την άφιξη κάποιων οχημάτων με στρατιώτες και παρόλο που άρχισε να νυχτώνει και η ορατότητα μας δεν ήτο τόσο καλή, βλέπω μπροστά μου (επειδή εγώ με κάποιους άλλους ήμασταν μπροστά, σχεδόν μέσα στο δρόμο, για να ρίξουμε βόμβες και οι υπόλοιποι πίσω να κτυπήσουν με τα πυροβόλα όπλα) να περπατά αμέριμνος στην μέση του δρόμου, ένας άντρας πηγαίνοντας προς το χωριό. Αμέσως, έρποντας έφθασα σχεδόν στην μέση του δρόμου και άρχισα να του φωνάζω να φύγει από τον δρόμο καθότι έχουμε βάλει νάρκες και μπορεί να τις πατήσει και να σκοτωθεί. Ο άνθρωπος αυτός, πανικοβλημένος άρχισε να φωνάζει, είμαι «ο Γιάννης ο Φιλόσοφος, έχω 7 παιδιά, λυπηθείτε με, θα τα αφήσω ορφανά». Άρχισα να του φωνάζω να ηρεμήσει και δεν θα του κάνουμε κακό αλλά να φύγει από τον δρόμο. Αυτός συνεχίζει την πορεία του, λέγοντας μου συνεχώς τα ίδια λόγια. Ευτυχώς πέρασε χωρίς να συμβεί οτιδήποτε.

Η ενέδρα τελικώς δεν έγινε διότι φαίνεται η πληροφορία μας δεν ήτο ορθή. Φύγαμε σιγά - σιγά, παίρνοντας μαζί μας και τις 3 νάρκες, τις οποίες είχαμε απορρυθμίσει και ασφαλίσει, χρησιμοποιώντας τις άλλη φορά, πάλι εκεί στην Καμήλα με αποτέλεσμα να έχουν απώλειες τα Βρετανικά στρατεύματα.

ΠΟΛΩΝΟΣ ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ (ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ)

Μια από τις πολλές συλλήψεις και ανακρίσεις που είχαμε κάθε λίγο μου έμεινε αξέχαστη.

Μας μετάφεραν μερικούς χωριανούς στο Δασούδι, ένα μικρό στρατόπεδο στο οποίο σχεδόν κάθε τόσο μας έπαιρναν για ανάκριση, μόλις συνέβαινε κάτι στο χωριό. Θυμάμαι μέσα σε ένα μεγάλο αντίσκηνο έχει το γραφείο του ένας Πολωνός ανακριτής πάρα πολύ μειλίχιος, ευγενέστατος και πάνω απ' όλα διπλωμάτης. Μας παίρνουν ένα ένα χωριστά και αρχίζει η ανάκριση από τον Πολωνό, με τον καλύτερο και ευγενικό του τρόπο.

Έρχεται η σειρά μου, μπαίνω μέσα στην σκηνή, μου προσφέρει καρέκλα να καθίσω και αρχίζει ερωτήσεις σχετικά με την ΕΟΚΑ. Μου λέει ότι «καταλαβαίνω τον αγώνα σας και νομίζω ότι έχετε δίκαιο και καλά κάνετε εσείς που είστε μέσα στην οργάνωση να προσέχετε, διότι οι Άγγλοι δεν αστειεύονται». Με λίγα λόγια προσπαθεί να με καλοπιάσει και να του δείξω εμπιστοσύνη. «Ξέρω», μου λέει, «ότι είσαι στέλεχος της ΕΟΚΑ στο χωριό σου και θέλω να σε βοηθήσω». Εγώ αρνούμαι πεισματικά, ότι ουδεμία σχέση έχω με την ΕΟΚΑ και ότι οι πληροφορίες του είναι λανθασμένες. Αφού συνεχίζεται η ανάκριση και βλέπει ότι δεν βγαίνει κανένα αποτέλεσμα, βγάζει ένα cheque book τράπεζας και μου λέει «ξέρεις τι είναι αυτό;». Του απαντώ «ναι», «λοιπόν άμα θέλεις μπορεί να κάνεις την τύχη σου και εσύ και η οικογένεια σου», «δηλαδή τι θέλετε να πείτε;» τον ερωτώ και μου απαντά, «μπορείς να πάρεις μια επιταγή και το ποσό που θέλεις να το

γράφεις εσύ, εφ' όσον μου δώσεις κάποιες πληροφορίες που θα είναι και για το καλό τόσον εσένα όσο και της ΕΟΚΑ. Όσον για την ασφάλεια σου τόσον εσένα όσο και της οικογένειάς σου μπορώ να σας στείλω στην Αγγλία όπου θα είστε όλοι ασφαλείς». Στο τέλος αφού βλέπει ότι μάταια προσπαθεί να βγάλει κάτι από εμένα μου λέει «να φύγεις και τελειώσαμε». Σηκώνομαι να βγω έξω από το αντίσκηνο και πριν προλάβω να βγω μου φωνάζει και μου λέει «να περιμένεις έξω από την σκηνή», να μην πάω δηλαδή εκεί που ήταν οι υπόλοιποι. Είμαι έξω και βλέπω να μπαίνει μέσα για ανάκριση ο Νικόλας Μενελάου (Νικολάκης), ολίγον τι επιπόλαιος. Αρχίζει να τον ανακρίνει και συνεχώς τον ρωτά για το άτομο μου, τι ξέρει για μένα εάν είμαι στην ΕΟΚΑ κ.λ.π. Ο Νικολάκης του απαντά ότι «ο Γιαννάκης δεν έχει καμία σχέση με την ΕΟΚΑ, είναι του λέει, ένας ήσυχος νέος έχει μια μεγάλη οικογένεια και πίσω από αυτόν υπάρχουν 7 αδελφές και είναι αδύνατο ο Γιαννάκης να έχει σχέση με την ΕΟΚΑ». Αφού προσπαθεί με διάφορους τρόπους να βγάλει κάτι, δεν τα καταφέρνει. Ο Νικολάκης του λέει ότι, οι πληροφορίες που έχει για το άτομο μου είναι λανθασμένες και ψεύτικες, και ο Πολωνός για να τον παρασύρει, βλέποντας ότι είναι και λίγο επιπόλαιος του λέει, «ξέρεις ποιος μου έδωσε αυτές τις πληροφορίες;», «ποιος;» τον ρωτά ο Νικολάκης και ο Πολωνός του απαντά «ο Θεός». Έξαλλος τώρα ο Νικολάκης αρχίζει να φωνάζει δυνατά και να του λέει «εάν σου είπε έτσι πράγμα ο Θεός να του πεις ότι είναι ψεύτης και ο Θεός». Εγώ είμαι έξω τώρα και ακούω όλα όσα λέγονται. Μόλις βγήκε έξω ο Νικολάκης μου είπε «του τα είπα όλα Γιαννάκη κατάμουτρα άκου να μου πει ότι του τα είπε ο Θεός» και του είπα

«εάν σου είπε έτσι πράγμα ο Θεός είναι και αυτός ψεύτης». Του είπα ότι ήμουν έξω και τα άκουσα όλα.

Είναι μερικά λεγόμενα που δεν μπορεί να τα ξεχάσει κάποιος!

ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΟΜΗΡΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΒΙΑΣΜΟ
ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΑΚΗ ΚΑΡΑΟΛΗ

Απρίλης 1956, θυμάμαι ήταν μετά το Πάσχα, ανακοινώνεται ότι σε λίγες μέρες θα εκτελεσθεί ο καταδικασθείς εις θάνατο αγωνιστής της ΕΟΚΑ Μιχαλάκης Καραολής.

Μας δίνεται εντολή εάν μπορούμε να συλλάβουμε ομήρους από μια ομάδα στρατιωτών, οι οποίοι σχεδόν κάθε νύχτα έκαναν περιπολία μέσα στο χωριό μας. Της ομάδας αυτής, περίπου 10 ατόμων, ηγείτο ο Jimmys, ένας Σκωτσιέζος πατριώτης, ο οποίος μισούσε περισσότερο από εμάς τους Άγγλους. Κατορθώνουμε, όσον και αν φαίνεται παράξενο, να τον εμπλέξουμε στην ομάδα μας και να μας βοηθά για οτιδήποτε τον χρειαστούμε. Μας δίνει πληροφορίες και συνδέεται σχεδόν αδελφικά με τον Κκέλη, ο οποίος τώρα είναι καταζητούμενος. Εκμεταλλευόμενοι την συνεργασία μαζί του τον προσκαλούμε να φέρει την ομάδα του μια νύχτα στο καφενείο του Κίκη για να πιούμε όλοι μαζί ένα ποτήρι κρασί και να διασκεδάσουμε. Είναι ο μόνος τρόπος που μπορούμε να συλλάβουμε ομήρους τους οποίους θα χρησιμοποιήσει η ΕΟΚΑ για την μη εκτέλεση του Μιχαλάκη Καραολή. Αφού εξασφαλίζουμε την υπόσχεση του Jimmy ότι θα φέρει την ομάδα του στο καφενείο που συμφωνήσαμε, αρχίζουμε την προετοιμασία της επιχείρησης.

Θυμάμαι είχαμε καπνίσει πάρα πολλά τσιγάρα και γεμίσαμε ένα σακούλι στάχτη τσιγάρων. Με αυτή την στάχτη θα μεθούσαμε τους στρατιώτες τοποθετώντας την στάχτη μέσα στο κρασί, βέβαιοι ότι θα έχουμε το ποθούμενο αποτέλεσμα. Εκεί φέραμε και μερικά

σχοινιά, με τα οποία θα τους δένουμε ένα - ένα και θα τους μεταφέραμε με ένα αυτοκίνητο που είχαμε έξω από το καφενείο σε ένα μεγάλο υπόγειο λαγούμι πιο κάτω από το δημοτικό σχολείο και θα τους κρατούσαμε ομήρους εκεί χωρίς να ξέρει κανένας εκτός από εμάς, που ήμασταν περίπου πέντε άτομα.

Βραδιάζει και ο Jimmys με την ομάδα έρχονται στο καφενείο. Εγώ τώρα πίσω από ένα πάγκο έχω την στάχτη των τσιγάρων και ποτήρια. Γεμίζω τα ποτήρια με κρασί και βάζω και λίγη στάχτη τσιγάρων και δίνω στον κάθε στρατιώτη να πιεί και αρχίζει η διασκέδαση. Πίνω και εγώ μαζί με τους συντρόφους μου, χωρίς βέβαια να βάλω στάχτη και στα δικά μας ποτήρια. Αφού πέρασε αρκετή ώρα, ένας ένας οι στρατιώτες αποκοιμούνται πάνω στις καρέκλες τους μεθυσμένοι στρακόττο. Έξω στον δρόμο υπάρχουν 2 τεθωρακισμένα αυτοκίνητα πάνω στα οποία υπάρχουν 2 μπρεν, αρχίζουμε το μάζεμα των όπλων, με πρώτα τα 2 μπρεν τα οποία κατεβάζουμε από τα αυτοκίνητα, παίρνουμε τα όπλα που έχουν μπροστά τους ο κάθε στρατιώτης και τα δένουμε όλα μαζί για να τα μεταφέρουμε στο αυτοκίνητο μας.

Εκεί που είμαστε έτοιμοι να αρχίσουμε το δέσιμο του κάθε στρατιώτη με τα σχοινιά που είχαμε φέρει προηγουμένως και να αρχίσουμε την μεταφορά τους στο αυτοκίνητό μας, εκείνη ακριβώς την στιγμή βγαίνει έξω από το σπίτι του Κίκη του καφετζιή η πεθερά του η λεγόμενη με το παρατσούκλι «Απαρίνα». Ο λόγος που βγήκε έξω ήταν για να ουρήσει διότι τότε όλοι στα χωριά δεν είχαμε τουαλέτες και οι τουαλέτες όλων ήταν ένα μικρό σπιτάκι μέσα στο οποίο υπήρχε ένας λάκκος. Περίεργη η γυναίκα να δει τι

συμβαίνει, πλησιάζει και μόλις αντιλαμβάνεται τι πρόκειται να γίνει αρχίζει φωνές και κραυγές «τι πάτε να κάμετε θα μας κάψουν το χωριό, λυπηθείτε τον κόσμο». Στις κραυγές της «Απαρίνας» ξεσηκώνεται ολόκληρη η γειτονιά και πλέον προδομένοι όπως είμαστε προσπαθούμε να βρούμε λύση.

Εν τω μεταξύ ο Jimmys έστω και ζαλισμένος συνέρχεται και αφού καταλαβαίνει τι πηγαίναμε να κάνουμε μας είπε «σταματάτε διότι πράγματι οι Άγγλοι θα σας κάψουν το χωριό».

Αφού αρχίσαμε να τοποθετούμε τα όπλα στην θέση τους και τα δύο μπρεν πάνω στα αυτοκίνητα, μου είπε ο Jimmys να του φέρω ένα κουβά νερό και άρχισε να ρίχνει όντως νερό πάνω στους στρατιώτες οι οποίοι άρχισαν ένας - ένας να συνέρχονται και χωρίς να καταλάβουν τι έγινε τους πήρε και έφυγε για το στρατόπεδο τους.

Την άλλη ημέρα ήλθε και με βρήκε και με ρωτούσε εάν είχαμε οποιονδήποτε παράπονο μαζί του, η απάντηση ήταν ΟΧΙ, διότι εκείνος δεν έφταιξε σε τίποτα. Μου είπε όμως ότι πράγματι εάν γινόταν αυτό που προσπαθήσαμε να κάνουμε οι Άγγλοι θα μας έκαιγαν το χωριό.

ΕΝΕΔΡΑ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΜΑΚΜΙΛΛΑ
ΑΝΗΨΙΟΥ ΤΟΥ ΤΟΤΕ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

Ήταν αρχές Ιουνίου 1956 μαζί με τον Χρίστο Κκέλη πήγαμε στην περιοχή «Ευαγόριες», τοποθεσία πιο κάτω από το δημοτικό σχολείο του χωριού Κισσόνεργα.

Εκεί υπήρχε ένα σπίτι το οποίο ήτο ακατοίκητο και το χρησιμοποιούσαμε για κατασκευή βομβών και έκδοση φυλλαδίων. Λοιπόν εκείνη την ημέρα θυμάμαι πολύ καλά ήταν Σάββατο και αποφασίσαμε να στήσουμε ενέδρα μπροστά στο σπίτι που είναι δίπλα στον δρόμο όπου περνούν υποχρεωτικά όλα τα αυτοκίνητα. Εκεί κατά μήκος του δρόμου, μπροστά στο ακατοίκητο σπίτι, υπήρχε ένας ξερότοιχος από πέτρες και χώμα. Τοποθετήσαμε μέσα στον τοίχο καμιά δεκαριά βόμβες ενωμένες η μια με την άλλη με σύρμα, το οποίο μεταφέραμε σε απόσταση περίπου 30 μέτρων από τον τοίχο και με την χρήση μπαταρίας θα κάναμε την έκρηξη, όταν περνούσε κάποιο όχημα του στρατού.

Επειδή ο Κκέλης ήταν καταζητούμενος, αποφασίσαμε για λόγους ασφαλείας, και επειδή μετά από οποιαδήποτε έκρηξη στο χωριό γίνονταν συλλήψεις, είπαμε να φύγει μήπως και μετά την έκρηξη δεν τα καταφέρει να φύγει και τον συλλάβουν.

Κανονίζουμε να πάει στην Τάλα στο σπίτι του Δανιήλ Παπαδόπουλου, συναγωνιστή μας από την Τάλα και συμφωνούμε ότι μετά την ενέδρα να συναντηθούμε στο πιο πάνω σπίτι.

Αναλαμβάνω τώρα μόνος μου να στήσω την ενέδρα, βρίσκω μπροστά μου συμπτωματικά τον Βάσο Ανδρέου, ένα νεότερο μου τον οποίο είχαμε εντάξει πρόσφατα στην οργάνωση, του ζήτησα να με βοηθήσει και του εξήγησα ότι μόλις κάνω την έκρηξη να πάρει ή την μπαταρία ή το σύρμα, το οποίο έπρεπε να μαζέψουμε και να τρέξουμε να φύγουμε για την Τάλα όπου μας περίμενε ο Κκέλης.

Έτσι και έγινε, Σάββατο απόγευμα κοντεύει να βραδιάσει, είμαστε στις θέσεις μας και περιμένουμε να περάσει κάποιο αυτοκίνητο του στρατού για να το κτυπήσουμε. Δεν πέρασε πολλή ώρα και βλέπω από μακριά ένα Jeep γεμάτο στρατιώτες να πλησιάζει. Έχω μπροστά μου τώρα την μπαταρία και είμαι έτοιμος να ενώσω τους δύο πόλους της μπαταρίας για να εκραγούν οι βόμβες. Ενώ είμαι προσηλωμένος προς τον στόχο του δρόμου, ξαφνικά βλέπω να μπαίνει εκείνη ακριβώς την στιγμή στο πεδίο βολής μια χωριανή μου η λεγόμενη «Φιλοσόφена», η οποία συνόδευε πέντε – έξι πρόβατα, επιστρέφοντας από την βοσκή. Σε κλάσμα δευτερολέπτου καταφέρνω να αντιδράσω και να αποφύγω την έκρηξη, διότι σίγουρα μαζί με τους στρατιώτες θα φονεύετο και η εν λόγω χωριανή μου. Έπαθα πράγματι σοκ, ευτυχώς όμως τα κατάφερα αφήνοντας το αυτοκίνητο να περάσει.

Νύχτωσε και αποφασίσαμε την άλλη μέρα, Κυριακή, να είμαστε στις θέσεις μας πρωί πρωί. Πράγματι η ώρα 5.00 π.μ. περίπου είμαστε εκεί και περιμένουμε να περάσει κάποιο όχημα του στρατού. Γύρω στις 9.00 η ώρα βλέπω από μακριά, είχαμε αρκετή ορατότητα από το σημείο που είμαστε, μια αυτοκινητοπομπή να

έρχεται προς το μέρος μας, μπροστά ένα φορτηγό γεμάτο στρατιώτες, στην μέση ένα Jeep και πίσω του ένα άλλο φορτηγό γεμάτο και αυτό στρατιώτες.

Αμέσως ετοιμάζομαι και καλώ τον Βάσο να είναι έτοιμος να αρπάξει την μπαταρία, να μαζέψω και εγώ το σύρμα και να τρέξουμε να φύγουμε μόλις κάνω την έκρηξη. Εδώ ο Βάσος όντας μικρός και στην ηλικία και που για πρώτη φορά έπαιρνε μέρος σε ενέδρα, φοβούμενος άρχισε να τρέχει και να πηγαίνει προς το κέντρο του χωριού. Εγώ νομίζω πως είναι πίσω μου και με περιμένει για βοήθεια.

Φτάνουν τα αυτοκίνητα, αφήνω το πρώτο φορτηγό να περάσει και κτυπώ αμέσως το δεύτερο, χωρίς να ξέρω τώρα ποιους κτυπώ. Γίνεται ένα πανδαιμόνιο με τις εκρήξεις των βομβών και με τις πέτρες του τοίχου να εκσφενδονίζονται και βλέπω το Jeep να είναι τελείως κατεστραμμένο και μέσα κάποιους οι οποίοι σίγουρα θα είναι ήδη νεκροί. Άρχισαν οι στρατιώτες να πυροβολούν στον αέρα, γυρίζω πίσω και φωνάζω τον Βάσο να με βοηθήσει αρπάζοντας ή την μπαταρία ή το σύρμα που έπρεπε να μαζέψω, χωρίς όμως καμία ανταπόκριση. Ο Βάσος είχε ήδη φύγει και πήγε στο κέντρο του χωριού κοντά στο Συνεργατικό Παντοπωλείο και με περίμενε. Εκείνη τη στιγμή ένιωσα μόνος και φοβήθηκα, και χωρίς να χάσω καιρό άρπαξα την μπαταρία και τρέχοντας τραβώ μαζί μου και το σύρμα το οποίο μαζεύω σιγά σιγά. Ευτυχώς εκεί που ήμουν υπήρχε κάποια διαφορά στο υψόμετρο του εδάφους, τουλάχιστον 2 μέτρα κάτω και ενώ έτρεχα ήταν δύσκολο να με δουν οι στρατιώτες, οι οποίοι συνεχώς πυροβολούσαν στον αέρα,

χωρίς να βλέπουν κάτι. Τρέχοντας για αρκετή ώρα από το σημείο της έκρηξης και φθάνοντας εξαντλημένος από την κούραση και την αγωνία, βλέπω μπροστά κάτι κολοκυθιές και τοποθετώ εκεί την μπαταρία και το σύρμα, σκεπάζοντάς τα με τις κολοκυθιές και την πρασινάδα που είχε εκεί. Συνεχίζω τώρα να τρέχω χωρίς να γίνω αντιληπτός από τους στρατιώτες, φθάνω στο Συνεργατικό όπου με περιμένει ο Βάσος, αφού μου εξηγεί ότι φοβήθηκε και έφυγε και εγώ του είπα να το ξεχάσει και να τρέξουμε να φύγουμε για την Τάλα όπου μας περιμένει ο Κκέλης.

Ξεκινήσαμε και μόλις προσπαθήσαμε να διασταυρώσουμε το δρόμο Κισσόνεργας προς την Τάλα, περνά μέσον του δρόμου ένα αυτοκίνητο γεμάτο στρατιώτες, φαίνεται ότι είχαν ζητήσει ενισχύσεις, ευτυχώς δεν μας είδαν αφού είχαμε καλυφθεί πίσω από ένα μικρό τοίχο.

Ξεκινήσαμε τρέχοντας όσο μπορούμε φθάνοντας στο σπίτι του Δανιήλ, όπου μας περιμένει ο Κκέλης. Μόλις φθάσαμε εγώ λυποθήμησα από την πολλή κούραση και την υπερένταση και πρέπει να ήμουν λυπόθυμος για αρκετή ώρα, διότι μόλις συνήλθα και άνοιξα τα μάτια μου, θυμάμαι τον Κκέλη να μου λέει «μπράβο ρε «Χαρτσιά» μου», αυτή η λέξη σημαίνει δύναμη και την χρησιμοποιούσαμε τότε πάρα πολύ. «Έφιας κάτι λαβράκια» μου λέει και εγώ του λέω «που το ξέρεις;» και μου απαντά «το είπαν στο ραδιόφωνο», το οποίο τότε διευθύνετο από την Αγγλική κυβέρνηση. Είναι γι' αυτό το λόγο που πιστεύω ότι ήμουν αρκετή ώρα λυπόθυμος, για να προλάβει να το μεταδώσει το ραδιόφωνο.

Εν τω μεταξύ η μάνα του Δανιήλ και ο πατέρας του, ο οποίος ήταν και ο μουχτάρης του χωριού, συνέχεια με έτριβαν ζιβανία οσότου και συνήλθα.

Αυτή είναι η πραγματική ιστορία της ενέδρας Makmilla, μια από τις πιο σοβαρές ενέδρες που είχαν στηθεί μέχρι εκείνη την ημέρα κατά την διάρκεια του αγώνα της ΕΟΚΑ. Επειδή πολλά λέχθηκαν από διάφορους χωρίς να ξέρουν την πραγματική ιστορία.

Υ.Γ. Όσον αφορά τον στρατηγό Makmilla, είχαμε μάθε εκ των υστέρων ότι ήτο ανηψιός του πρωθυπουργού της Αγγλίας και ήτο υπεύθυνος Λεμεσού και Πάφου, των βρετανικών στρατευμάτων και ότι εκείνη την ημέρα πήγαινε με το επιτελείο του να επιθεωρήσει το στρατόπεδο της «Μαας», έτσι λέγετο το στρατόπεδο στην περιοχή Κόλπος των Κοραλίων.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΚΡΗΚΤΙΚΩΝ ΥΛΩΝ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΑ ΥΛΙΚΑ: ΘΕΙΑΦΙ,
ΚΑΛΛΙ, ΚΑΡΒΟΥΝΟ Κ.Λ.Π., ΠΟΥΛΙΑ ΥΔΡΟΣΩΛΗΝΩΝ ΕΤΟΙΜΑ
ΓΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΒΟΜΒΩΝ, ΚΑΨΟΥΛΙΑ, ΦΥΤΙΛΙΑ Κ.Λ.Π.
ΚΑΨΙΜΟ ΤΩΝ ΧΕΡΙΩΝ ΜΟΥ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ 4 ΓΑΪΔΟΥΡΙΩΝ ΜΕ
ΦΡΙΚΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΣΕ ΑΠΟΘΗΚΗ ΖΩΩΝ.

Επειδή σε κάποιο στάδιο μας έλειψαν οι εκρηκτικές ύλες και δεν βρίσκαμε εύκολα, αρχίσαμε να κάνουμε διάφορες χημείες, ανακατεύοντας θειάφι, κάλλι, κάρβουνο και διάφορα άλλα υλικά που μας είχαν υποδείξει κάποιοι ειδικοί της οργάνωσης.

Μια ημέρα πήγαμε μαζί με τον Νικόλα Πύργο σε μια αποθήκη του πατέρα μου, που είχε αποθηκευμένο σανό για τα ζώα, και μέσα στην αποθήκη υπήρχαν και τέσσερα γαϊδούρια τα δύο του πατέρα μου και τα άλλο δύο κάποιου γείτονά μου. Πήραμε μαζί μας πουλιά υδροσωλήνων και τα διάφορα υλικά για να κατασκευάσουμε βόμβες, ήτοι θειάφι, κάλλι, κάρβουνο, καψούλια, φυτίλια κ.λ.π. Αρχίζω εγώ να ανακατεύω τα χημικά, δίπλα μου είναι τα καψούλια, φυτίλια και πούλια υδροσωλήνων, όλα έτοιμα για να αρχίσουμε την κατασκευή των βομβών. Εκείνη ακριβώς την στιγμή εγώ ανακατεύω το μείγμα, ο Πύργος πηγαίνει λίγο πιο κάτω, ανάβει το μείγμα για να δει εάν είναι εντάξει. Την ώρα που το μετέφερε φαίνεται ότι του έπεφτε λίγο και χωρίς να το αντιληφθεί, μόλις άναψε με σπύρτο το υλικό, η φωτιά μεταφέρεται αμέσως πάνω στο σωρό που ανακατεύω εγώ με τα χέρια μου, παίρνει αμέσως φωτιά το μείγμα και μαζί αρχίζουν να καίγονται τα χέρια μου, τα οποία είναι ακόμα μέσα στο σωρό. Παίρνει επίσης φωτιά και ο σανός και δημιουργείται πανδαιμόνιο, αρχίζουν να παίζουν τα καψούλια και

να μουγκρίζουν παράξενα τα γαϊδούρια, τα οποία δεν μπορούν να αναπνεύσουν, λόγω των αερίων που δημιουργεί η φωτιά. Σε λίγο πεθαίνουν και τα τέσσερα.

Εγώ τώρα είμαι ακόμη ζεστός και παρόλο που καίγονται τα χέρια μου δεν νιώθω και τόσο τον πόνο. Αφού βγήκαμε έξω από την αποθήκη, τρέχει ο Πύργος, εκεί κοντά ήταν το σπίτι του και βρίσκει τον πατέρα του και του εξηγεί τι έγινε για να έρθει να μας βοηθήσει. Πράγματι έρχεται αμέσως και προσπαθεί να σβήσει όσο μπορεί την φωτιά και να πετάξει οτιδήποτε ενοχοποιητικό υπάρχει μέσα στην αποθήκη. Εν τω μεταξύ όσο περνά η ώρα αρχίζει ο πόνος στα χέρια μου να είναι ανυπόφορος, πρέπει πάση θυσία να πάω σε γιατρό. Ο δάσκαλος του χωριού μας τότε ήταν ο Γιάννης Δημητρίου, χωριανός μας. Έτρεξε ο Πύργος, ο οποίος ήταν και εξάδελφός του και ζήτησε την βοήθεια του. Αυτός είχε τότε ένα αυτοκίνητο pick up και μαζί με τον Πύργο με μετέφεραν στην κλινική του Ταλαρίδη, ενός γνωστού μας γιατρού.

Μόλις με είδε ο γιατρός, τύπος ολίγον αστείος, και μη ξέροντας την κατάστασή μου, όπου οι πόνοι είναι πλέον ανυπόφοροι, προσπάθησε να με αστείψει λέγοντας «τι έπαθες ρε πελλέ». Δεν θα το ξεχάσω, πλησιάζοντάς με του έδωσα μια δυνατή κλωτσιά και του είπα «κάνε γρήγορα, βάλε μου καμία ένεση διότι δεν αντέχω άλλο».

Θυμάμαι μου είχε βάλει 2 μορφίνες και ένα τύπο αλοιφής. Τελειώνοντας, αφού με περιποιήθηκε μου είπε ότι πρέπει να πηγαίνω κάθε μέρα για να μου κάνει θεραπεία. Επιστρέφοντας στο

χωριό, ο δάσκαλος μου είπε ότι η γυναίκα του η κα Πραξού ξέρει διάφορα γιατροσόφια και να πάμε σπίτι του να με περιποιηθεί. Αυτό και έγινε. Έκανε ένα μείγμα θυμάμαι από λάδι, ασβέστη, νερό και διάφορα άλλα υλικά και κάνοντας μου κομπρέσες με το υλικό αυτό, πράγματι άρχισα να νιώθω ανακούφιση. Αυτό συνέχισε μέχρι το πρωί. Εν τω μεταξύ τα χέρια μου είχαν πρηστεί και έγιναν ουσιαστικά 2 κουβάρια, δεν μπορούσα να πιάσω κάτι, χρειαζόμουν βοήθεια κάποιου. Φεύγω το πρωί να πάω σπίτι μου, είχα τότε μια μεγάλη καρπατίνα, η οποία σκέπαζε και τα χέρια μου και πηγαίνω σπίτι. Ευτυχώς η μάνα μου είχε φύγει πριν λίγο και μέσα είναι ο πατέρας μου. Τον πλησιάζω τον ενημερώνω τι έγινε και τον παρακαλώ να αντιμετωπίσει ψύχραιμα την κατάσταση, να μην τρομοκρατηθεί και είναι κάτι που θα περάσει. Τον παρακαλώ να με πάρει στην τουαλέτα και να μου κατεβάσει το φερμουάρ του παντελονιού μου για να ουρήσω, διότι μόνος μου δεν μπορούσα. Για αρκετές ημέρες έμεινα στο σπίτι και δεν πήγαινα δουλειά, ενημερώνοντας τον εργοδότη μου τι μου συνέβη. Κάθε μέρα επισκεπτόμουν τον γιατρό που με περιποιείτο. Με λίγα λόγια για να βρω τον εαυτό μου πέρασαν τουλάχιστον 2 μήνες. Θυμάμαι όταν πέρασαν αρκετές μέρες, εκτός από την θεραπεία του γιατρού, πήγαινα και στην θάλασσα έβαζα μέσα στο νερό τα χέρια μου και με μια βελόνα τα τρυπούσα και πητούσε αμέσως ένα είδος υγρού. Μου έμειναν πάρα πολλά σημάδια για πάρα πολύ καιρό, τα οποία σιγά σιγά και ύστερα από αρκετό καιρό άρχισαν να υποχωρούν.

Ευτυχώς που εκείνη την ημέρα δεν προλάβουμε να γεμίσουμε καμία βόμβα και να σκοτωθούμε μόνοι μας.

Κάτι άλλο που θυμάμαι είναι ότι πριν ακριβώς συμβούν όλα αυτά το καφενείο της Κισσόνεργας ήταν γεμάτο στρατιώτες οι οποίοι είχαν αναχωρήσει λίγη ώρα πριν τα συμβάντα και έτσι γλυτώσαμε εκτός όλων αυτών και την σύλληψη.

ΔΙΑΤΑΓΗ ΝΑ ΞΕΦΟΡΤΩΘΟΥΜΕ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΒΟΜΒΕΣ

Αρκετές από τις βόμβες που κατασκευάζαμε οι ίδιοι με κάλλι, θειάφι, κάρβουνο κ.λ.π., λόγω της μεγάλης ζέστης άρχισαν να εκρήγνυνται μόνες τους χωρίς κανένα λόγο.

Αμέσως δόθηκε διαταγή όσοι είχαμε στην κατοχή μας τέτοιου τύπου βόμβες να τις ξεφορτωθούμε το ταχύτερο δυνατό, γιατί είναι τρομερά επικίνδυνες να εκραγούν και να έχουμε θύματα.

Θυμάμαι είχαμε αρκετές σε μια αποθήκη στο χωριό και ανέλαβα να τις μεταφέρω κάπου. Ήξερα ένα πολύ βαθύ λάκκο και αποφάσισα να τις ρίξω εκεί που δεν υπήρχε κανένας απολύτως κίνδυνος, έστω και εάν εκραγούν. Μας τρομοκράτησαν τόσο πολύ να προσέχουμε κατά την διάρκεια της μεταφοράς από την αποθήκη στον λάκκο, διότι υπήρχε ο κίνδυνος να εκραγούν κατά την μεταφορά και να σκοτωθούμε. Θυμάμαι τις έβαλα μέσα σε δύο καλάθια και επειδή ο λάκκος ήταν κάπως μακριά από την αποθήκη, ξεκίνησα τρέχοντας και κάθε λίγο σταματούσα προσπαθώντας να καλυφτώ κάπου και μετά άρπαζα τα καλάθια και συνέχιζα τρέχοντας προς το μέρος που ήταν ο λάκκος. Είχα κάνει αρκετούς σταθμούς, φοβούμενος ότι ανά πάσα στιγμή κάτι μπορεί να συμβεί. Φθάνοντας επιτέλους στον λάκκο έριξα μέσα τις βόμβες, ευτυχώς χωρίς να συμβεί οτιδήποτε.

Είναι κάτι που το θυμάμαι έντονα ακόμη και σήμερα ύστερα από τόσα χρόνια.

ΕΝΕΔΡΑ ΤΟΝ ΑΓΓΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΦΟΝΕΥΘΗΚΑΝ
ΟΙ ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΚΕΛΗΣ ΚΑΙ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ
ΜΑΡΤΗΣ ΤΟΥ 1957 (ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΟΥ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ)

Στις 3 Μαρτίου 1957 γίνεται η μάχη του Μαχαιρά και σκοτώνεται ο Γρηγόρης Αυξεντίου. Την επομένη εκδίδεται διαταγή του αρχηγού της ΕΟΚΑ Γρίβα Διγενή και αποστέλλεται σε όλες τις ομάδες δράσης, στην οποία δίδεται αυστηρότατη διαταγή για εκεχειρία, δια της οποίας απαγορεύεται αυστηρά η οποιαδήποτε επίθεση εναντίον των Βρετανών, καθώς επίσης και η μετακίνηση οπλισμού σε όλη την Κύπρο. Είναι τόσο αυστηρή που μιλά πολύ καθαρά ότι όποιος την παραβεί, θα θεωρηθεί η οποιαδήποτε ενέργεια του σαν προδοσία. Το φυλλάδιο αυτό της διαταγής το μεταφέρω εγώ στο χωριό και το διαβάζω μαζί με τον Χρίστο Κκέλη και το καίγουμε αφού ενημερώσαμε και την υπόλοιπη ομάδα ότι θα πειθαρχήσουμε όλοι στο περιεχόμενο της διαταγής.

Στις 5 Μαρτίου, είναι Κυριακή της Σήκωσης, της λεγόμενης Τυρηνής, δηλαδή η τελευταία πριν το Πάσχα. Νυχτώνει, κλείνουν τα καφενεία και ο κόσμος πηγαίνει στα σπίτια του για να «σηκώσει» με την οικογένεια του. Έχουμε τον Κκέλη ο οποίος είναι καταζητούμενος και έχοντας κάποιες πληροφορίες ότι πιθανόν να συλληφθώ και εγώ, φοβούμαστε να πάμε στα σπίτια μας και περιφερόμαστε έξω από τα καφενεία τα οποία είναι ήδη όλα κλειστά.

Εκείνη τη στιγμή μας συναντά ο Ανδρέας Πα/Γεωργίου, αργότερα ιερέας, και μας ρωτά τι συμβαίνει εάν θα κάνουμε κάτι, διότι μόλις

μας έβλεπαν όλοι οι χωριανοί να κινούμαστε κάπως περίεργα, ήταν σίγουρο ότι κάτι θα συνέβαινε.

Εδώ θα ήθελα να συγχαρώ τους χωριανούς μας οι οποίοι μας έβλεπαν τις περισσότερες φορές να κάνουμε οτιδήποτε και δεν μίλησαν ποτέ σε κανένα δίνοντας οποιαδήποτε πληροφορία τους είχε ζητηθεί από τις αρχές, συλλαμβάνοντας τους πάρα πολλές φορές και κτυπώντας τους με τα κόπανα των όπλων.

Διαβεβαιώνοντας τον Ανδρέα Πα/Γεωργίου ότι ο λόγος που είμαστε εδώ είναι ότι φοβόμαστε να πάμε στα σπίτια μας διότι ο Κκέλης είναι καταζητούμενος και εγώ φοβάμαι διαδιδόμενη σύλληψη μου. Τότε μας ρωτά «εάν σας πω να πάτε σπίτι μου, (το οποίο ήταν πίσω από τα καφενεία) να σηκώσουμε μαζί τι θα λέγατε;», η απάντηση ήταν θετική, μας ρωτά όμως «επειδή είμαι στέλεχος του ΑΚΕΛ δεν έχετε κανένα πρόβλημα;» και η απάντηση ήταν ότι του έχουμε απόλυτη εμπιστοσύνη.

Εδώ να προσθέσω κάτι λόγω της διαφωνίας της ηγεσίας του ΑΚΕΛ με τον ένοπλο αγώνα και παρ' όλο που στο χωριό μας το μόνο κόμμα που υπήρχε ήτο το ΑΚΕΛ και με πάρα πολλούς οπαδούς, ουδέποτε είχαμε παρεξηγηθεί παρ' όλο που συζητούσαμε μέσα στα καφενεία διασταυρώνοντας ο καθένας τις απόψεις του, ουδέποτε όμως σαν ομάδα πειράξαμε οποιονδήποτε χωριανό μας για τα φρονήματα του αλλά και ουδέποτε αριστερός του χωριού μας, έδωσε οποιαδήποτε πληροφορία για την ομάδα μας, για το ρίξιμο βομβών και ενεδρών που καθημερινά επαναλαμβάνετο εναντίον των Βρετανών.

Λοιπόν πήγαμε σπίτι του Ανδρέα και θυμάμαι διασκεδάσαμε μέχρι τις πρωινές ώρες της Δευτέρας, της λεγόμενης «Καθαράς».

Εκείνο που δεν θα ξεχάσω είναι ότι μόλις μπήκαμε στο κέφι ο Κκέλης άρχισε να τραγουδά το τραγούδι «Εσείς ωραία μου πουλάκια που πετάτε ψηλά όταν πάτε εις την Κύπρο την πατρίδα την γλυκιά, πέστε στην μάνα μου ότι πέθανα για την ελευθερία».

Ξημερώνει Δευτέρα της Καθαράς και είμαστε μια παρέα έξω από το καφενείο του αδελφού του Κκέλη, του Γιώργου Σαρπα και πίνοντας κρασί διασκεδάσαμε κόβοντας την «μούττη της σαρακοστής», όπως είναι το έθιμο. Αφού μπήκαμε στο κέφι, ο Κκέλης με αγκαλιάζει και με φιλά, εγώ τον σπρώχνω και του λέω «μα τι είναι αυτό που κάνεις, θα μας παρεξηγήσουν σταμάτα», και αυτός συνεχίζει. Μου εξομολογείται ότι νιώθει κάτι παράξενο και προσπαθεί και πάλι να με φιλήσει.

Είμαστε εκεί μέχρι το απόγευμα οπότε με πλησιάζει και μου λέει τα εξής: «Ξέρεις επειδή έχουμε εκεχειρία και δεν μπορούμε να κάνουμε οτιδήποτε, θα φύγω να πάω σε κάποιους φίλους στην Πέγεια και θα μείνω εκεί μερικές ημέρες».

Εδώ να τονίσω ότι όταν μας ανακοίνωναν εκεχειρία, μας έπιανε κατάθλιψη, αφού μας έγινε manía το ρίξιμο βομβών και ενεδρών.

Συμφώνησα με την απόφαση του και του είπα ότι θα φύγω και εγώ και θα πάω στο Κτήμα να μείνω λίγες μέρες σε ένα εξάδελφο μου, τον Σταύρο Καντή. Την απόφαση μας αυτή την ανακοινώνουμε και

στον αδελφό του τον Γεώργιο Σαρπα ο οποίος μας λέγει «πολύ καλά κάνετε».

Τον αποχαιρετώ και φεύγω για το Κτήμα, βέβαιος τώρα ότι και ο ίδιος θα φύγει για την Πέγεια. Δίπλα στο Συνεργατικό του χωριού μας είχε ένα δωμάτιο, στο οποίο σχεδόν τις περισσότερες νύχτες κοιμόμασταν εκεί φοβούμενοι πάντοτε την σύλληψη.

Εκείνη την νύχτα ο Κκέλης αντί να πάει στην Πέγεια θεώρησε να πάει να κοιμηθεί εκεί στο δωμάτιο που ήταν κοντά στο Συνεργατικό και όπως μου διηγήθηκε ύστερα ο αδελφός του θα πήγαινε στην Πέγεια την άλλη ημέρα.

Πρωινή ώρα της άλλης ημέρας καταφθάνει από την Τάλα ο Μιλτιάδης Στυλιανού, σταλμένος από τους δήθεν συντρόφους του Αυξεντίου και τον συναγωνιστή μας Δανιήλ Παπαδόπουλο που είναι μαζί με τον Μιλτιάδη, να συναντήσει τον Κκέλη και να του πει ότι κάποιοι σύντροφοι του Αυξεντίου βρίσκονται στο μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου και θέλουν την βοήθεια τόσο του ίδιου όσο και της ομάδας μας. Είχαν πάει εκεί από την νύχτα και ζήτησαν βοήθεια από τους μοναχούς τους οποίους, αφού τους έπεισαν ότι είναι σύντροφοι του Αυξεντίου που κατόρθωσαν να φύγουν πριν λίγες μέρες από την μάχη του Μαχαιρά και τον θάνατο του Αυξεντίου.

Θυμάμαι εκεί είχαμε για σύνδεσμο ένα νεαρό μοναχό, ο οποίος ήταν ο μόνος που γνώριζε τον Δανιήλ και τον Μιλτιάδη, στην αρχή αρνείτο να τους βοηθήσει λέγοντας ότι «δεν γνωρίζω κανένα στην

περιοχή». Μετά όμως από πολλή πίεση πείθεται και ξεκινά για την Τάλα όπου συναντά τον Δανιήλ και τον Μιλτιάδη και αφού πείθονται και αυτοί αποφασίζεται να ξεκινήσει αμέσως ο Μιλτιάδης να συναντήσει τον Κκέλη.

Εν τω μεταξύ η περιοχή μεταξύ Κισσόνεργας και Τάλας είναι περικυκλωμένη από στρατιώτες, αλλά αυτό δεν το γνώριζαν οι 2 συναγωνιστές μας.

Ξεκινά αμέσως ο Μιλτιάδης για την Κισσόνεργα και ο Δανιήλ συλλαμβάνεται και μεταφέρεται στις Πλάτρες σε κρατητήριο.

Φθάνοντας στην Κισσόνεργα ο Μιλτιάδης βλέπει ανοικτό το καφενείο του αδελφού του Κκέλη του Γιώργου Σάρπα, ο οποίος άνοιγε το καφενείο του αρκετά πρωί και συναντά τον αδελφό του Κκέλη, ο οποίος ξαφνιάζεται για την παρουσία του τέτοια ώρα και αρχίζει να τον ρωτά τι συμβαίνει. Του εξηγεί τα καθέκαστα και προσπαθεί να τον πείσει να του πει πού βρίσκεται ο Κκέλης. Ο Σάρπας αρκετά ώριμος και πολύ καχύποπτος του λέει ότι κακώς ανέλαβε αυτή την αποστολή διότι είναι τρομερά ύπουλη και επικίνδυνη. Του εξηγεί ότι ο Κκέλης ευρίσκεται στην Πέγεια, σίγουρος όπως είχαμε συμφωνήσει την προηγούμενη ημέρα και επειδή αυτοί οι άγνωστοι μπορεί να είναι και προδότες, να επιστρέψει αμέσως στην Τάλα και μάλιστα να αλλάξει δρομολόγιο, να πάει μέσω της Έμπας και όχι από την περιοχή της «Άπης» όπου είχε έλθει.

Ξεκινά ο Μιλτιάδης να φύγει και ο Σάρπας του φωνάζει και του λέγει «περίμενε να βράσει το τζάκι να σου κάνω ένα τσάι να πιεις και να φύγεις αμέσως, όπως σου είπα».

Ενώ περίμεναν να βράσει το νερά να σου και παρουσιάζεται μπροστά τους ο Κκέλης. Ο αδελφός του ξαφνιάζεται και τον ρωτά «τι συμβαίνει δεν είσαι εσύ που μου είπες ότι θα πάεις στην Πέγεια;». Του απαντά «μετάνιωσα και θα πάω αύριο. Έμεινα στο γνωστό δωμάτιο αλλά επειδή δεν μπορούσα να κοιμηθώ σηκώθηκα και είμαι εδώ». Ο Κκέλης βλέπει τον Μιλτιάδη και αφού του εξηγεί τον σκοπό της παρουσίας του αποφασίζει, παρά τις έντονες αντιδράσεις του αδελφού του και νομιζόμενος ότι είχε να κάμει με τρία ή τέσσερα άτομα και μη υποψιαζόμενος τι τον περιμένει, επιμένει να φύγουν για να συναντήσουν τους υποτιθέμενες συναγωνιστές.

Λέγει στον Μιλτιάδη έχω ένα στέν με 2 σφαιροθήκες και ένα κυνηγετικό για σένα και φεύγουμε και αν συμβεί οτιδήποτε θα το αντιμετωπίσουμε. Ξεκινούν και μόλις φθάνουν στην περιοχή «Άπη», μεταξύ Κισσόνεργας και Τάλας, βρίσκονται αντιμέτωποι με ομάδα στρατιωτών οι οποίοι τους καλούν να παραδοθούν. Ο Κκέλης ανοίγει πυρ και μαζί με τον Μιλτιάδη συνεχίζουν να πυροβολούν μέχρι που τους τελειώνουν, του μεν Κκέλη οι σφαίρες και του Μιλτιάδη τα φυσίγγια. Τους αναγκάζουν σιγά - σιγά, περικυκλώνοντάς τους, να βρουν καταφύγιο σε ένα μικρό σπιτάκι της νερομηχανής του πατέρα του Μιλτιάδη όπου τους ρίχνουν μια χειροβομβίδα και τους φονεύουν και τους δύο.

Εγώ ακούω από το ραδιόφωνο ότι έχουν σκοτωθεί 2 αγωνιστές της ΕΟΚΑ στην περιοχή της «Απης». Ακούω διάφορους ψιθύρους ότι ο ένας από τους δύο είναι ο Κκέλης, εγώ σίγουρος εκατό τοις εκατό ότι ο Κκέλης είναι στην Πέγεια και γνωρίζοντας ο ίδιος την αυστηρότατη διαταγή του αρχηγού, δεν μπορώ να διανοηθώ ότι τάχα είναι ο Κκέλης, μη γνωρίζοντας τα όσα είχαν προηγηθεί. Περνά αμέσως από το μυαλό μου ότι όλα αυτά μεταδίδονται σκόπιμα για να δουν την αντίδραση μας σαν ομάδα.

Έμαθα μετά την πραγματική ιστορία από τον αδελφό του Κκέλη, τον Σάρπα και έκλαψα πικρά λέγοντας πάντα, γιατί να συμβεί αυτό που έγινε.

Για λίγες μέρες απέφευγα να κυκλοφορήσω και δεν πήγαινα ούτε στην δουλειά μου, φοβούμενος την σύλληψη μου.

Πιστεύω ότι αν εκείνη την ημέρα ήμουν στο χωριό δεν θα τους άφηνα να πέσουν θύματα των Βρετανών στηριζόμενος στην διαταγή που είχαμε και ο Κκέλης την γνώριζε.

Είμαι βέβαιος ότι θα τον έπειθα, διότι 2 μήνες περίπου πριν είχαμε ζήσει μια παρόμοια υπόθεση.

Θυμάμαι ένα Σάββατο απόγευμα, πήραμε ένα μήνυμα από το Μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου, μέσω του συνδέσμου μας ότι κάποιοι μας θέλουν στο μοναστήρι για κάτι που αφορά την ΕΟΚΑ και ειδικά την ομάδα μας. Αποφασίσαμε απερίσκεπτα να πάμε, ξεκινούμε εγώ και ο Κκέλης με κατεύθυνση το μοναστήρι και εκεί στην «Άπη» αρχίζω να ανησυχώ για την απόφαση μας και λέω

στον Κκέλη μήπως πάθουμε καμία γκάφα και να το ξανασκεφτούμε. Πράγματι ύστερα από αρκετή σκέψη αποφασίσαμε να επιστρέψουμε στο χωριό, μαθαίνοντας αργότερα ότι αυτοί που μας περίμεναν ήταν άνθρωποι των Βρετανών.

ΣΥΛΛΗΨΗ ΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΜΟΥ ΣΤΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ
ΠΥΛΑΣ ΟΠΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΤΟ
1959. Η ΣΥΛΛΗΨΗ ΜΟΥ ΕΓΙΝΕ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ ΤΟΥ 1958

Ιούνιος 1958. Επειδή το σπίτι μας ήταν πρώτο στην είσοδο του χωριού, αποφασίσαμε για λόγους ασφαλείας της πολυμελούς οικογένειας μας, αφού οι Άγγλοι σχεδόν κάθε νύχτα επισκέπτοντο το χωριό μας, να μεταφερθούμε στο κέντρο του χωριού όπου είχε αγοράσει ένα άλλο σπίτι ο πατέρας μου, το οποίο ακόμη δεν είχε ούτε πόρτα ούτε παράθυρα. Κλείσαμε πρόχειρα την πόρτα με μεγάλη μπατανία και με κάποια χαρτόνια τα παράθυρα και κοιμόμασταν εκεί την νύχτα.

Ήταν αρχές του Ιούνη του 1958, οπότε μια νύχτα ακούω θόρυβο έξω στην αυλή και κάποιο να φωνάζει το όνομα του πατέρα μου. Ήταν ο μουχτάρης του χωριού μας, είχαν πάει σπίτι του η Αστυνομία μαζί με μερικούς στρατιώτες και τον υποχρέωσαν με την απειλή των όπλων να τους οδηγήσει στο νέο σπίτι που μέναμε, το οποίο ο μουχτάρης γνώριζε. Αμέσως ορμούν μέσα στο σπίτι από την πόρτα, η οποία ουσιαστικά ήταν ανοικτή και χωρίς καμία προειδοποίηση μπαίνουν στο δωμάτιο μου και με καθηλώνουν πάνω στο κρεβάτι που ήμουν ακόμη ξαπλωμένος, μου περνούν αντί για χειροπέδες σύρμα λεπτό και μου δένουν τα χέρια, σπρώχνοντάς με, με την απειλή πάντα των όπλων να τους ακολουθήσω, όπως και έγινε.

Εν των μεταξύ είχαν ξυπνήσει κατατρομαγμένοι η μάνα μου και οι 7 αδελφές μου ως επίσης και η γιαγιά μου η οποία ήταν και ανάπηρη.

Η μόνα μου άρχισε τα κλάματα και ρωτούσε συνεχώς πού θα με πάρουν, χωρίς να παίρνει οποιαδήποτε απάντηση. Παίρνουμε τον δρόμο από το κέντρο του χωριού, που ήταν το σπίτι μας και με οδηγούν προς άγνωστη κατεύθυνση κτυπώντας με, με τα κόπανα των όπλων και βρίζοντας με συνεχώς τόσο εμέ όσο και την ΕΟΚΑ.

Σε λίγη ώρα φθάνουμε στο γήπεδο του χωριού κοντά στο δημοτικό σχολείο. Βλέπω εκεί πάρα πολλούς στρατιώτες και μερικά φορητά αυτοκίνητα. Με βάζουν μέσα σε ένα από αυτά και αφού με έδεσαν πάνω στα κάγκελα του αυτοκινήτου αρχίζουν να με απειλούν ότι θα με σκοτώσουν καλώντας με συνέχεια να πω «facking ΕΟΚΑ» και εγώ να πεισμώνω και να μουγκρίζω από τον πόνο των χεριών μου και των ποδιών από το τέλι που με είχαν δέσει, αλλά δεν λέω απολύτως τίποτα. Μου βάζουν ένα μεγάλο προβολέα μέσα στα μάτια μου και μια λόγχη με την οποία με απειλούν ότι θα με σουβλίσουν. Αυτά μέχρι αρκετή ώρα. Ενώ είμαι ζαλισμένος, ακούω φωνές και βλέπω να βάζουν κάποιον μέσα στο ίδιο αυτοκίνητο, βρίζοντας τον και απειλώντας τον. Αφού συνήλθα κάπως, προσπαθώ να μάθω ποιος είναι. Ρωτώ δειλά και μου απαντά ο Βάσος Ανδρέου. Με ρωτά πού θα μας πάρουν και του λέω «δεν γνωρίζω».

Σε λίγη ώρα ξεκινά το αυτοκίνητο και με την συνοδεία Άγγλων στρατιωτών μας μεταφέρουν στο Δασούδι, ένα μικρό στρατόπεδο

γνώριμο για μας γιατί είχαμε περάσει αρκετές φορές για ανάκριση. Την ώρα που σταμάτησε το αυτοκίνητο για να μας κατεβάσουν, με έσπρωξε ένας στρατιώτης και με δεμένα τα χέρια μου, όπως ήμουν, έπεσα μπρούμυτα από το αυτοκίνητο και έσπασα τα μούτρα μου. Ματωμένος όπως ήμουν μας έκλεισαν μαζί με τον Βάσο μέσα σε ένα αντίσκηνο και τους δύο. Εν τω μεταξύ αρχίζουν να καταφθάνουν και άλλοι συλληφθέντες από διάφορα χωριά και την πόλη της Πάφου, οι περισσότεροι γνωστοί μας.

Σε λίγη ώρα βλέπουμε μπροστά μας και 3 χωριανούς μας, τον Χρυσόστομο Αχιλλέως Ττομα, τον Νικόλα Κίκη και τον Θεόδωρο Νικολάου. Υπόψιν ότι οι 2 τελευταίοι δεν είχαν καμία σχέση με την ΕΟΚΑ, ο δε Νικόλας Κίκης ήταν η δεύτερη φορά που πήγαινε στα κρατητήρια.

Μας άφησαν στο Δασούδι 3 ημέρες και μετά μας φόρτωσαν πάνω σε φορτηγά αυτοκίνητα και δένοντάς μας όπως τα αρνιά δύο δύο ξεκινούμε για τα κρατητήρια Πύλας. Θυμάμαι κατά την διαδρομή, όταν περνούσαμε από τούρκικα χωριά μας γιουχαΐζαν οι Τουρκοκύπριοι.

Φθάσαμε στα κρατητήρια της Πύλας, τα οποία λειτουργούσαν προηγουμένως αλλά είχαν εγκαταλειφθεί και ως εκ τούτου ήταν σε πολύ κακή κατάσταση, τόσον οι παράγκες που μας έβαλαν μέσα όσον και οι χώροι έξω από τις παράγκες. Εδώ αρχίζει άλλο μαρτύριο, αφού μέσα σε κάθε παράγκα βάζουν γύρω στα 80 άτομα και μας παραχωρούν για στρώμα μόνο μια «καρκολούδα» με τέλια και χωρίς κρεβάτι και σεντόνια, αυτή είναι η στρώση μας

που θα κοιμόμαστε. Βέβαια είναι καλοκαίρι, πολύ δύσκολο να κοιμηθεί κάποιος, διότι είμαστε πάρα πολλοί, άλλοι ροχαλίζουν, άλλοι φωνάζουν, άλλοι παραμιλούν και είναι αδύνατο κάποιος να μπορέσει να κοιμηθεί. Το χειρότερο είναι ότι μας κλειδώνουν μέσα στις παράγκες από τις πέντε το απόγευμα μέχρι το πρωί. Εκεί που κατά τα μεσάνυχτα, που μπορεί να μας πάρει ο ύπνος, ανοίγουν την πόρτα και αφήνουν 2 μεγάλα λυκόσκυλα τα οποία τρέχουν σαν τρελά μέσα στην παράγκα, αρχίζουν να γαυγίζουν παράξενα και δυνατά και να πηδούν πάνω μας τρομοκρατώντας μας. Αυτό συνέβαινε σχεδόν κάθε νύχτα.

Επίσης είναι καλοκαίρι και η ζέστη, ειδικά στην Πύλα είναι ανυπόφορη. Όσον αφορά τώρα την διατροφή μας, για ένα ολόκληρο μήνα κάθε μέρα μας έδιναν 2 σαρδέλες αλμυρές και ένα κομμάτι φραντζιόλα μουχλιασμένη, όσον για νερό υπήρχαν κάποιες βρύσες με ντεπόζιτα που πίναμε αλλά το νερό ήταν πάντα πολύ ζεστό. Το αποτέλεσμα αυτής της διατροφής, ήταν πάρα πολλοί να αρρωστήσουν με γαστρεντερίτιδες, ευκοιλιότητες και άλλες αρρώστιες. Αυτό συνεχίζεται για ένα ολόκληρο μήνα. Μετά μας ανακοινώνουν ότι μπορούμε να δεχθούμε επισκέψεις συγγενών μας, στέλνοντας τους πρόσκληση.

Στέλνω πρόσκληση στην μάνα μου και ξεκινά με το λεωφορείο από την Κισσόνεργα, μια πολύ μακρινή διαδρομή και φθάνει στα κρατητήρια Πύλας να με επισκεφθεί. Το επισκεπτήριο είναι μια στενόμακρη παράγκα που μέσα υπάρχει ένας πάγκος πίσω από τον οποίο θα μπορούμε να βλέπουμε τον επισκέπτη μας και να μιλούμε μαζί του, χωρίς να μπορούμε να τον πλησιάσουμε.

Φωνάζουν από ένα megάφωνο τον αριθμό του κάθε κρατούμενου, διότι γι' αυτούς είμαστε αριθμοί και όχι άνθρωποι και όποιος ακούει τον αριθμό του ετοιμάζεται για την επίσκεψη.

Από το επισκεπτήριο μέχρι τον τόπο κράτησής μας υπάρχει αρκετή απόσταση, υπάρχει ένας στενός διάδρομος περιφραγμένος με τέλια και τον οποίο διανύουμε μέχρι το επισκεπτήριο, πάντοτε με την συνοδεία στρατιωτών, οι οποίοι μας αναγκάζουν να τρέχουμε κτυπώντας μας συνέχεια με τα κόπανα των όπλων.

Μπαίνω μέσα στο επισκεπτήριο και βλέπω μπροστά μου την μάνα μου, η οποία άρχισε να κλαίει προσπαθώντας να με πλησιάσει όσο μπορεί.

Αρχίζει να με ρωτά πως περνώ και αν μας βασανίζουν. Προσπαθώ να την καθησυχάσω ότι είμαστε καλά και δεν μας βασανίζουν. Τελειώνει η επίσκεψη και προτού ακόμη φύγει η μάνα μου, αρχίζουν να μας κτυπούν με τα κόπανα των όπλων και να μας βρίζουν. Βλέποντας την πραγματική κατάσταση η μάνα μου άρχισε πάλι τα κλάματα σπρώχνοντας την έξω από το επισκεπτήριο οι στρατιώτες, οι οποίοι ήταν πάντοτε παρόντες, της κλείνουν την πόρτα. Αφού τελειώνει η επίσκεψη αρχίζει το μαρτύριο της επιστροφής στο τόπο διαμονής μας. Μας υποχρεώνουν πάλι να τρέχουμε, κτυπώντας και βρίζοντάς μας, και μας επιστρέφουν στη βάση μας.

Με όλα αυτά που συνέβηκαν αποφάσισα να μην ξαναστείλω πρόσκληση σε κανένα δικό μου να με επισκεφθεί.

Εν τω μεταξύ μια γυναικεία οργάνωση της Αμμοχώστου, νομίζω η ΟΧΕΝ, μας πληροφόρησε ότι ειδικά εμείς οι Παφίτες, που είμαστε πολύ μακριά για να μην δυσκολεύουμε τους δικούς μας, να στέλλουμε όσοι θέλουμε πρόσκληση στην ΟΧΕΝ Αμμοχώστου και θα μας επισκέπτονται κάποιες κυρίες, φέρνοντας μας οτιδήποτε επιτρέπεται.

Πράγματι αποφάσισα και εγώ να στείλω μια πρόσκληση και μια ημέρα δέχομαι την επίσκεψη κάποιας κυρίας της πιο πάνω οργάνωσης. Είπαμε μερικές κουβέντες, πίσω πάντοτε από τον πάγκο του επισκεπτηρίου, προσέχομε τις κουβέντες μας, διότι πάντοτε μας παρακολουθούσαν. Τελειώνοντας αφού την ευχαρίστησα για την καλοσύνη της να με επισκεφθεί, βγάζει από την τσάντα της ένα σακουλάκι γεμάτο μπουρέκια με αναρή και μου τα δίνει. Την ευχαριστώ και με αποχαιρετά συγκινημένη βλέποντας την συμπεριφορά των στρατιωτών.

Βγαίνω έξω από το επισκεπτήριο και με παραλαμβάνει ένας μικρόσωμος και γεμάτος λέπια στο πρόσωπο, απαίσιος τύπος, με βάζει να καθίσω πάνω σε ένα μικρό καναπεδάκι και αρχίζει το μαρτύριο μου. Μου παίρνει το σακούλι με τα μπουρέκια και αρχίζει να τρώει. Με κάθε μπουρέκι που βάζει στο στόμα του μου δίνει και μια γροθιά μέσα στο στομάχι. Αφού έφαγε αυτός τα μπουρέκια και εγώ τις γροθιές ξεκινούμε για την επιστροφή στον τόπο διαμονής μου. Με αναγκάζει πάλι να τρέχω και με κτυπά συνέχεια με το κόπανο του όπλου του. Μόλις μπήκα στην παράγκα που έμενα, έκανα εμετό και για μέρες δεν μπορούσα να ησυχάσω.

Αυτή μου την περιπέτεια δεν θα την ξεχάσω ποτέ.

Ορισμένα άλλα γεγονότα που μου έμειναν αξέχαστα είναι τα κάτωθι:

Μέσα στην παράγκα μας, μας είχαν βάλει και δύο προδότες οι οποίοι παρακολουθούσαν τι γινόταν μεταξύ μας.

Θυμάμαι αφού πέρασε ο πρώτος μήνας και άρχισαν να μας δίνουν διάφορα τρόφιμα και είχαν φέρει 2 ταμπούρες, είδος πεπτονιού, μας είπαν να τα μοιραστούμε και οι 80 κρατούμενοι κόβοντας του καθενός μια φέτα. Θυμάμαι είχα αναλάβει εγώ με δύο άλλους, σαν επιτροπή, να κανονίζουμε ορισμένα πράγματα για τους υπόλοιπους. Αμέσως αντιλήφθηκα ότι σκόπιμα μας έφεραν τις δύο ταμπούρες, για να τσακωθούμε μεταξύ μας, διότι ήταν αδύνατο να πάρουμε και οι 80 έστω και μια μικρή φέτα ο κάθε ένας. Αφού εξηγήθηκα και με τους δύο άλλους συμφωνήσαμε να μην τα κόψουμε για κανένα και είναι εδώ που αμέσως και πολύ έγκαιρα επισημάναμε τους δύο προδότες, οι οποίοι επέμεναν και φώναζαν ότι είμαστε υπόχρεοι να κόψουμε τα δύο πεπόνια. Η απάντησή μας ήταν όποιος θέλει μπορεί να τα κόψει και να πάρει το μερίδιό του. Αφού όλοι κατάλαβαν τον σκοπό τους, δεν είχαν κανένα παράπονο και τους είπαμε τους δύο διαμαρτυρούμενους «πάρτε τα και τα δύο είναι δικά σας». Τους είχαμε βάλει υπό παρακολούθηση και ανακαλύψαμε στο τέλος ότι πράγματι ήταν πράκτορες των Άγγλων. Όταν βγήκαμε από τα κρατητήρια οι δύο αυτοί, (ο ένας ήταν και Παφίτης), έφυγαν για την Αφρική.

Ένα άλλο αξέχαστο γεγονός είναι το κάτωθι:

Στην διπλανή μας παράγκα, είχαμε μαζί μας και ένα καλόγερο του Κύκκου, μεγάλης ηλικίας, ο οποίος από την ημέρα που μπήκαμε στα κρατητήρια δεν έβγαζε τις ποδήνες του ούτε μέρα ούτε νύχτα. Κοιμόταν με τις ποδήνες, οπότε μια ημέρα, 2-3 άτομα της παρέας αποφασίσαμε για να λύσουμε την περιέργεια μας, την ώρα που κοιμόταν, να του βγάλουμε με την βία τις ποδήνες για να δούμε τι έχει μέσα, έτσι και έγινε. Βγάζοντας τις, βλέπουμε μέσα διάφορα νομίσματα της τότε εποχής και μια δέσμη λίρες οι οποίες από την ζέστη άρχισαν να λιώνουν. Ο καλόγηρος άρχισε να κλαίει και αφού λύσαμε την περιέργεια μας του τα δώσαμε πίσω.

Και τώρα κάτι άλλο:

Μαζί μας είχαμε συγκροτούμενο και τον τότε Ηγούμενο του Μαχαιρά, τον Ειρηναίο. Ο Ηγούμενος ήταν μανιώδης καπνιστής και φαίνεται ότι μαζί του είχε και κάποια χρήματα, διότι αγόραζε τσιγάρα από τους φρουρούς, οι οποίοι τα πωλούσαν σε όσους είχαν λεφτά στην μαύρη αγορά.

Μια ημέρα είχαμε κάποιες παρατυπίες και μας μάζεψαν όλους έξω στην αυλή και για τιμωρία μας έβαλαν όλους να πέσουμε κάτω μπρούμυτα και μας υπέβαλλαν διάφορες ερωτήσεις για ορισμένα πράγματα που συνέβηκαν εκείνη την ημέρα. Κοντά μου ήταν ένας χωριανός μου ο Ττόμας και δίπλα μας ο Ηγούμενος του Μαχαιρά. Μας πλησιάζει ένας στρατιώτης και παίρνει από τα γένια τον ηγούμενο του Μαχαιρά, ο οποίος κάτι του είπε, και αρχίζει να τρίβει

το πηγούνι του πάνω στο έδαφος μέχρι που να τρέξει το αίμα. Δίπλα τώρα ο χωριανός μου Ττόμας να γελά και να μου λέγει «καλά να του κάμουν, διότι αγοράζει τσιγάρα μόνο για τον εαυτό του και μας δεν μας δίνει». Του θύμωσα και του είπα «σταμάτα να λες βλακείες».

Ένα άλλο γεγονός που θυμάμαι:

Κάθε Κυριακή πρωί είχαμε μια μικρή παράγκα που ήταν εκκλησία και έπρεπε να πάμε να εκκλησιαστούμε. Εγώ παρόλο που τότε ήμουν και της εκκλησίας δεν πήγαινα κάθε Κυριακή, διότι ήθελα να κοιμηθώ το πρωί, οπότε κάποιοι μας πίεζαν να πηγαίνουμε τακτικά και σε κάποιο στάδιο μας υποχρέωναν εκτός από την λειτουργία να πηγαίνουμε και για εξομολόγηση, κάτι που εγώ το απέφευγα όπως και πολλοί άλλοι.

Μια ημέρα με έπεισαν κάποιοι φίλοι μου και πήγα να εξομολογηθώ σε ένα ιερέα τον οποίο έβλεπα κάθε μέρα αλλά δεν είχα ιδιαίτερες σχέσεις μαζί του. Υπόψιν ότι είχαμε και αρκετούς ιερείς μαζί μας και μάλιστα Παφίτες. Απέφυγα τους Παφίτες που ήταν γνωστοί μου και πήγα στον άλλο ιερέα. Αφού άρχισε η εξομολόγηση χωρίς να το καταλάβω του είπα όλη την δράση μου κατά την διάρκεια του αγώνα. Του είχα αποκαλύψει ότι είχα στήσει ενέδρα και σκοτώθηκε ο ανηψιός του πρωθυπουργού της Αγγλίας Χάρολτ Μακμίλλαν και μερικοί άλλοι του επιτελείου του. Τελειώνει η εξομολόγηση και πηγαίνω στην παράγκα μου οπότε και αρχίζει το μαρτύριο μου λέγοντας μέσα μου τι πήγα και έκανα. Εάν αυτός ο ιερέας πει αυτά όλα που του αποκάλυψα θα πάω στην αγχόνη αδίκαστος. Όλη

νύχτα δεν μπορούσα να κλείσω μάτι. Πρωί πρωί τρέχω στον ιερέα και του ζητώ να ξεχάσει αυτά που του είπα και μήπως ανοίξει το στόμα του και πει οτιδήποτε από αυτά που του είπα. Ευτυχώς ο ιερέας ήταν πράγματι τίμιος πατριώτης και εχέμυθος και αφού με καθσύχασε μου είπε να μείνω ήσυχος και δεν διατρέχω κανένα απολύτως κίνδυνο.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΧΗ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Μετά την υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης Λονδίνου και συγκεκριμένα την 3^η Μαρτίου 1959 αναμένεται η άφιξη του Μακαρίου και ετοιμαζόμαστε να πάμε να τον υποδεχθούμε. Γέμισα ένα λεωφορείο χωριανούς μας και τοποθέτησα τη σημαία μας, η οποία ήταν και το λάβαρο ενός γεωργικού αθλητικού συλλόγου της Κισσόνεργας, τον οποίο είχαμε ιδρύσει όλοι οι νέοι του χωριού και περνούσαμε εκεί όλες τις νύχτες διαβάζοντας και συζητώντας τα θέματα της εποχής και ειδικά τον αγώνα της ΕΟΚΑ και γενικά το Κυπριακό πρόβλημα, όπως διαμορφώνετο τότε.

Ξεκινούμε λοιπόν για την Λευκωσία, φθάνοντας, αφήνουμε κάπου το λεωφορείο, παίρνω εγώ την σημαία και με ακολουθούν οι χωριανοί μου, πηγαίνοντας περπατητοί προς την Αρχιεπισκοπή, ο κόσμος τώρα είναι παρατεταγμένος δεξιά και αριστερά πάνω στα πεζοδρόμια του δρόμου. Δεν θα ξεχάσω ποτέ την υποδοχή που μας επιφύλαξαν οι παρευρισκόμενοι μόλις αντίκρισαν το λάβαρό μας που έγραφε πάνω το όνομα Κισσόνεργα. Άρχισαν να μας χειροκροτούν θερμά, διότι η ομάδα της Κισσόνεργας έκανε πάρα πολλά στον αγώνα, διότι ενημερώνονταν καθημερινά για την δράση της ομάδας μας η οποία χωρίς υπερβολή είχε την μεγαλύτερη δράση από οποιαδήποτε ομάδα. Όσες βόμβες ρίχθηκαν εναντίον των Άγγλων από την ομάδα μας, δεν τις έριξε σχεδόν όλη η Κύπρος.

Ένιωσα πράγματι πολύ περήφανος για την δράση της ομάδας μας και του χωριού μας. Ήμουν πολύ περήφανος για το χωριό μου, γιατί

ουδέποτε ευρέθη έστω και ένας χωριανός μου να δώσει οποιαδήποτε πληροφορία, παρ' όλο που φανερά μας έβλεπαν να κυκλοφορούμε με όπλα και βόμβες.

Και κάτι άλλο που τιμά το χωριό μου είναι όσον αφορά το ΑΚΕΛ, παρ' όλο που ήταν το μόνο κόμμα που υπήρχε στο χωριό και είχε και αρκετή επιρροή μέσα στους χωριανούς και επειδή τότε η ηγεσία του ΑΚΕΛ διαφώνησε με τον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ, εντούτοις μαζί με τους αριστερούς του χωριού μας συζητούσαμε μέσα στα καφενεία λέγοντας και υποστηρίζοντας ο κάθε ένας την άποψη του, ουδέποτε τσακωθήκαμε και κανένας μα κανένας αριστερός έδωσε οποιαδήποτε πληροφορία για οποιονδήποτε από εμάς που μας έβλεπαν φανερά να ρίχνουμε βόμβες και να τρέχουμε να αποφύγουμε την σύλληψη. Αλλά και εμείς σαν ομάδα ουδέποτε επιτρέψαμε σε κανένα να ενοχλήσει κάποιον για τα φρονήματα του και έτσι ουδέποτε είχαμε κάποιο θύμα στο χωριό μας σε αντίθεση με κάποια διπλανά μας χωριά.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1960
ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΜΑΚΑΡΙΟΣ - ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
(ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΓΛΑΥΚΟΥ ΚΛΗΡΙΔΗ)

Τον Δεκέμβρη του 1960 γίνονται οι πρώτες Προεδρικές εκλογές. Υποψήφιοι είναι ο Μακάριος και ο Γιάννης Κληρίδης, πατέρας του Γλαύκου Κληρίδη. Εδώ αρχίζουν και οι διαφορές μεταξύ των αγωνιστών. Χωριζόμαστε σε ζυριχικούς και αντιζυριχικούς.

Εγώ είμαι στην τάξη των αντιζυριχικών, διότι δεν μπορούσα με κανένα τρόπο να πεισθώ ότι το αποτέλεσμα τόσων θυσιών ήταν αυτό.

Είχα χάσει συναγωνιστές, όπως ο Κκέλης και άλλους και δεν μπορούσα να το χωνέψω ότι αυτή η συμφωνία μπορούσε να δικαιώσει τον αγώνα μας. Ήταν κάτι πέραν των δυνάμεων μου και επειδή ο Μακάριος ήταν αυτός που με τον Καραμανλή, τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας, είχαν υπογράψει τη συμφωνία, ήταν φυσικό να θεωρείται Ζυριχικός, ενώ αντίθετα ο Γιάννης Κληρίδης ετάχθη ενάντια στη Ζυρίχη και μαζί με το ΑΚΕΛ και μια μικρή μερίδα αγωνιστών, μεταξύ των οποίων και εγώ, υποστηρίξαμε τον Γιάννη Κληρίδη.

Θυμάμαι, είμαι πρωτοπόρος αντιζυριχικός στην Πάφο και ως εκ τούτου και εναντίον της υποψηφιότητας Μακαρίου, τον οποίο θεωρούμε μαζί με τον Καραμανλή υπεύθυνους για την υπογραφή αυτής της συμφωνίας.

Ξεκινούμε την προεκλογική εκστρατεία και θυμάμαι κρατούσα ένα χωνί και μαζί με τον γιατρό Ερωτωσθένη Λιασίδη, ο οποίος ήταν και εθναρχικός σύμβουλος γυρίζαμε τα χωριά και καλούσαμε τον κόσμο να υποστηρίξει την υποψηφιότητα του Γιάννη Κληρίδη για να συνεχίσουμε τον αγώνα για την ένωση, αφού πρώτα κερδίσουμε τις εκλογές.

Χάνουμε τις εκλογές και από τότε αρχίζει ο πόλεμος μεταξύ μας, Μακαριακών και Αντιζυριχικών και κατ' επέκταση Γριβικών, διότι ο Γρίβας ενώ στην αρχή εδέχθη την υπογραφή των συμφωνιών, μετά διαφώνησε και υποστήριξε τον Γιάννη Κληρίδη. Ο πόλεμος αρχίζει να παίρνει διαστάσεις όταν ο Μακάριος διορίζει στη θέση του Υπουργού Εσωτερικών τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη, ο οποίος αρχίζει να μας πολεμά με κάθε μέσο. Δεν μας αφήνει να διορισθούμε σε καμία κυβερνητική θέση που άρχισαν να δημιουργούνται μετά την ανεξαρτησία. Θεωρούμαστε γι' αυτούς μαύρα πρόβατα, επικίνδυνα για την εξουσία, διότι θέλαμε πάση θυσία να συνεχίσουμε τον αγώνα για την ένωση.

Για μένα οι πόρτες είναι κλειστές για οποιαδήποτε κυβερνητική θέση, διότι είμαι στιγματισμένος από την δράση μου στις προεδρικές εκλογές και παρ' όλο που ήμουν τελειωμένος του Λυκείου και την τότε εποχή οι μορφωμένοι θεωρούντο σε μεγάλο βαθμό όσοι είχαν απολυτήριο Γυμνασίου ή Λυκείου, οι επιστήμονες ήταν ελάχιστοι με ανώτερη μόρφωση.

Επίσης αργότερα είχε διορισθεί στην επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας ο χωριανός μου Γιαννάκης Λούκα, συνάδελφος στην εταιρεία που εργαζόμασταν και συναγωνιστής μου. Παρ' όλες τις προσπάθειες που κατέβαλε δεν μπορούσα να διορισθώ κάπου. Η ανταμοιβή μου για τους αγώνες μου ήταν ένας μεγάλος φάκελος, τον οποίο αργότερα η κυβέρνηση Βασιλείου αποφάσισε να καταστρέψει μαζί με όλους τους άλλους φακέλους. Με ειδοποίησε κάποιος φίλος μου αστυνομικός και μου είπε έλα να δεις τον φάκελο σου, η απάντησή μου ήταν «κάψε τον, διότι δεν θέλω να τον δω και να ανοίξω νέες πληγές και απογοητευτώ».

Εδώ θέλω να τονίσω ότι το 1963, μόλις ο Μακάριος επανήλθε στην συνέχιση του αγώνα για την ένωση, ήμουν από τους πρώτους που τον αγκάλιασα και τον υποστήριξα παρά τις απογοητεύσεις που δέχθηκα για τρία ολόκληρα χρόνια. Από το 1960 μέχρι το 1963 τον υποστήριζα και συνέχισα να τον υποστηρίζω μέχρι τον θάνατο του, εν αντίθεση με πάρα πολλούς που τους έδωσε θέσεις και αξιώματα και στο τέλος πήγαν εναντίον του δημιουργώντας αργότερα το Εθνικό Μέτωπο και την ΕΟΚΑ Β' και το πραξικόπημα, συνέπεια του οποίου καταφέραμε να δώσουμε την μισή Κύπρο στην Τουρκία.

ΑΦΙΞΗ ΕΛΔΥΚ ΚΑΙ ΤΟΥΡΔΙΚ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

16 Αυγούστου 1960. Βάση των συμφωνιών Ζυρίχης - Λονδίνου καταφθάνουν στο λιμάνι Αμμοχώστου οι 650 Τούρκοι στρατιώτες και οι 1300 Έλληνες στρατιώτες, οι ΕΛΔΥΚ και ΤΟΥΡΔΙΚ.

Εκείνη την ημέρα, πήγα μαζί με δύο χωριανούς μου να δούμε από κοντά την αποβίβαση στο λιμάνι Αμμοχώστου.

Θυμάμαι είχαμε πάει με ένα Land Rover ανοικτό και από την πολλή ζέστη που είχε πάθαμε ηλίαση. Φθάνοντας στο λιμάνι, βλέπουμε ελλιμενισμένα 2 μεγάλα πλοία ένα Τουρκικό και ένα Ελληνικό γεμάτα στρατιώτες, έτοιμοι να αποβιβαστούν στην αποβάθρα του λιμανιού.

Εκείνο που θυμάμαι έντονα είναι ότι πάνω στην αποβάθρα είχαν τοποθετηθεί σάκοι άμμου και μόλις κατέβηκε ο πρώτος Τούρκος στρατιώτης κάρφωσε τον ιστό της Τουρκικής σημαίας πάνω στον σάκο με άμμο και άρχισε η αποβίβαση. Μου φάνηκε τόσο προκλητική αυτή η κίνηση που άρχισα να κλαίω και να φωνάζω δυνατά «όχι, όχι». Δεν ξέρω τι μου ήρθε εκείνη την στιγμή, αλλά δεν μπορούσα να ηρεμήσω παρ' όλες τις προσπάθειες των δύο χωριανών μου που προσπαθούσαν να με ηρεμήσουν. Άρχισα πάλι να φωνάζω λέγοντας «μα τι εκάμαμεν, εφέραμε τους Τούρκους στην Κύπρο, είναι γι' αυτό που αγωνιστήκαμε, θυσιάζοντας τόσους και τόσους συναγωνιστές μας;»

Αυτό με επηρέασε αφάνταστα εξού και η στάση μου μετά εναντίον της Ζυρίχης και κατ' επέκταση εναντίον του Μακαρίου και του

Καραμανλή που υπέγραψαν αυτές τις συμφωνίες. Μετά άρχισε και η αποβίβαση των Ελλήνων στρατιωτών και ο κόσμος άρχισε να χειροκροτεί χωρίς να υποψιάζεται τι θα ακολουθήσει μετά.

ΠΩΣ ΚΑΤΑ ΤΥΧΗ ΓΛΥΤΩΣΑ ΤΗΝ ΑΓΧΟΝΗ (ΚΡΕΜΑΛΛΑ)

Όταν τελείωσε ο αγώνας και βγήκα από τα κρατητήρια Πύλας, μου φωνάζει μια ημέρα ένας γέρος βρακάς κωφός, ονόματι «Κοτσινοφοτσιάς» και μου λέει τα εξής: «Εκείνη την ημέρα που έστησες την ενέδρα των Άγγλων και εφονεύθη ο στρατηγός Makmilla, εγώ ήμουν κάπου εκεί στην περιοχή και σε είδα που έτρεχες και κρατούσες μια μπαταρία και ένα σύρμα και τα έκρυψες μέσα σε κάτι κολοκυθιάς. Είχες ευχή από την μάνα σου και φάνηκες πάρα πολύ τυχερός, διότι ένας από τους Άγγλους στρατιώτες οι οποίοι άρχισαν έρευνες, πλησίασε την μπαταρία και εκεί που ήταν έτοιμος να την πατήσει σκόνταψε σε μια κολοκυθιά και άλλαξε κατεύθυνση και έτσι δεν βρήκε την μπαταρία». Υπόψιν ότι πάνω στην μπαταρία ήταν τα αποτυπώματα μου και θα οδηγούμουν στην αγχόνη αδικαστος. «Εγώ, μου λέει, κρύφθηκα σε μια κουφάλα ενός δέντρου και έτσι δεν με βρήκαν, διότι εάν με συλλάμβαναν και με βασάνιζαν, μπορεί να μην άντεχα τα βασανιστήρια και να τους έδινα πληροφορίες. Προσευχόμουν και παρακαλούσα να φύγουν οι Άγγλοι στρατιώτες και να μην με ανακαλύψουν, τόσο εμένα όσον και την μπαταρία. Η καρδιά μου ήταν να σπάσει από την αγωνία μου. Μόλις έφυγαν οι στρατιώτες, πήγα και πήρα την μπαταρία και το σύρμα και τα έριξα μέσα σε ένα λάκκο και εάν θέλεις να σε πάρω να σου δείξω τον λάκκο και να τα πάρεις εάν τα θέλεις». Τον ευχαρίστησα θερμά για όσα μου είπε και του είπα ότι δεν χρειάζονται πλέον, διότι ο αγώνας τελείωσε.

Αργότερα όταν μια ημέρα επισκέφθηκα τα φυλακισμένα μνήματα στις Κεντρικές Φυλακές και είδα μπροστά μου την αγχόνη, με

έπιασε τόση αγωνία που νόμισα ότι θα λιποθυμήσω, διότι σκέφθηκα αμέσως ότι εάν δεν ήμουν τυχερός θα είχα την ίδια τύχη των απαγχονισθέντων συναγωνιστών μας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ

Ο Γεώργιος Μιχαήλ μπήκε στις τάξεις της ΕΟΚΑ σε ηλικία 16 ετών κάτω από τις ακόλουθες συνθήκες:

Μια νύχτα είχαμε φέρει τρεις καταζητούμενους αγωνιστές να μιλήσουν σε ένα καφενείο στους χωριανούς μας. Ήταν μασκοφόροι για να μην τους αναγνωρίσουν οι χωριανοί, για λόγους ασφαλείας και επειδή και οι τρεις ήταν γνωστοί σε πάρα πολλούς από τους συγκεντρωθέντες. Ο λόγος που τους καλέσαμε ήταν να συμβουλευσουν τον κόσμο να μην δίνει οποιαδήποτε πληροφορία στους Άγγλους, διότι διαδόθηκε ότι είχαν σκορπίσει διάφορους πράκτορές τους, οι οποίοι με διάφορους τρόπους και καλοπιάσματα προσπαθούσαν με κάθε μέσο να μάθουν ποιοι κάνουν αυτά όλα που γίνονται στο χωριό.

Ενώ συμβούλευαν τον κόσμο, ξαφνικά ο Γεώργιος Μιχαήλ ενθουσιασμένος και για να δείξει ότι ξέρει ποιος είναι ένας από τους τρεις μασκοφόρους, αρχίζει να φωνάζει το όνομα του ενός εκ των τριών και να επιμένει ότι εγώ τον έχω αναγνωρίσει και είναι ο τάδε και άρχισε να φωνάζει το όνομα του. Πράγματι ήταν αυτός που είχε καταλάβει.

Αμέσως έτρεξα προς το μέρος του, τον άρπαξα από το στόμα και του είπα «σταμάτα να φωνάζεις και είναι πολύ επικίνδυνο αυτό που κάμνεις» και προσπαθούσα να τον πείσω ότι κάνει λάθος.

Την άλλη μέρα με πλησίασε, ζήτησε συγγνώμη και κατάλαβε ότι αυτό που έκανε ήταν λάθος και ότι έγινε, έγινε από τον

ενθουσιασμό του. Του είπα ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα αλλά στο μέλλον να είναι προσεκτικός, διότι αυτά τα πράγματα είναι πολύ σοβαρά και επικίνδυνα.

Με διαβεβαιώνει ότι δεν πρόκειται να ξανασυμβεί οτιδήποτε υπό τον όρο όμως να γίνει και αυτός μέλος της ΕΟΚΑ. Η απάντησή μου ήτο «είσαι ακόμη μικρός και δεν μπορείς να μπεις σε τέτοιες περιπέτειες διότι υπάρχουν μεγάλοι κίνδυνοι τόσο για την ζωή σου όσο και για την οικογένειά σου».

Ο Γιώργος όμως είναι ανένδοτος, δεν μπορεί να ησυχάσει, θέλει πάση θυσία να ενταχθεί στην ΕΟΚΑ και να πολεμήσει εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών.

Αρχίζει να μας παρακολουθεί και γίνεται τόσο πειστικός που δεν μπορούμε πλέον να τον αποφύγουμε. Τον συναντώ μια ημέρα και του λέω «από σήμερα είσαι μέλος της ΕΟΚΑ, και από τώρα πρέπει να πειθαρχείς σε ότι σε διατάζω, εγώ θα είμαι υπεύθυνος για σένα». Συμφωνούμε και μου βάζει όρο να του υποσχεθώ ότι θα τον πάρουμε μαζί μας μια νύχτα να ρίξει και αυτός μια βόμβα. Είναι τόσο επίμονος που αρχίζει να γίνεται ενοχλητικός, οπότε αποφασίζω μόνος μου και μια Κυριακή που θα πήγαινα με κάποιους φίλους μου σε ένα γάμο και γνωρίζοντας εκατόν τοις εκατόν ότι Κυριακή νύχτα ουδέποτε έχουν περάσει αυτοκίνητα των Άγγλων, για να τον ξεφορτωθώ, παίρνω μια βόμβα τύπου υδροσωλήνα από αυτές που κατασκευάζαμε οι ίδιοι, τον παίρνω πίσω από ένα τοίχο μπροστά στον δρόμο, του δείχνω την χρήση της βόμβας, βέβαιος και πάλι εκατόν τοις εκατόν ότι δεν θα την

χρησιμοποιήσει, υπό τον όρο ότι μόλις επιστρέφω από τον γάμο θα μου την παραδώσει και θα πάει σπίτι του. Έτσι και έγινε, κατά τα μεσάνυχτα επιστρέφω από τον γάμο και πηγαίνω να τον συναντήσω για να μου παραδώσει την βόμβα. Μου την παραδίδει, τον καληνυχτίζω και του λέγω να πάει σπίτι του και ότι μια άλλη φορά θα τον φωνάξω. Ξεκινά για το σπίτι του και σε λίγο, βέβαιος εγώ ότι ήδη έφθασε στο σπίτι του φεύγω και πηγαίνω κάπου να κρύψω την βόμβα. Αυτός πονηρός κρύφτηκε κάπου και με παρακολούθησε που θα την έκρυβα. Την άλλη μέρα, Δευτέρα, παίρνει μόνος του την βόμβα και πηγαίνει ακριβώς έξω από το σπίτι μου, που ήταν το πρώτο στην είσοδο του χωριού και εκεί στήνει καρτέρι και περιμένει να περάσει κάποιο αυτοκίνητο των Άγγλων. Υπόψιν ότι μπροστά από το σπίτι μου παίζουν οι μικρές δίδυμες αδελφές μου, μόλις τεσσάρων ετών και μερικά άλλα μικρά παιδιά της γειτονιάς μας. Σε κάποια στιγμή περνά ένα αυτοκίνητο γεμάτο στρατιώτες και χωρίς να υπολογίσει τον κίνδυνο των μικρών παιδιών, ρίχνει την βόμβα και τρέχει πίσω από το σπίτι μου, όπου υπάρχει ένας μεγάλος κήπος λεμονόδεντρων. Οι Άγγλοι στρατιώτες κατεβαίνουν και αρχίζουν να πυροβολούν στον αέρα και αρχίζουν την έρευνα. Ο Γιώργος είναι κρυμμένος μέσα στα λεμονόδεντρα και δεν τον ανακαλύπτουν εκείνη την στιγμή. Οι Άγγλοι παραμένουν εκεί και δεν φεύγουν, στήνοντας οδόφραγμα και αρχίζουν έλεγχο. Πέρασε λίγη ώρα και ο Γιώργος νομιζόμενος ότι οι στρατιώτες έφυγαν, αρχίζει να τρέχει φεύγοντας αφήνοντας πίσω την κρύπτη του. Τον βλέπουν οι στρατιώτες, τον καλούν να σταματήσει για έλεγχο και αυτός συνεχίζει να τρέχει. Υποψιαζόμενοι ότι αυτός έριξε την βόμβα τον πυροβολούν και τον

τραυματίζουν σοβαρά. Τον μεταφέρουν τραυματισμένο στο στρατόπεδο της «Μαας» και αφού τον ανακρίνουν τον μεταφέρουν στο Νοσοκομείο Πάφου. Καλούν τον πατέρα του να πάει να τον επισκεφθεί, γιατί η κατάσταση του είναι κρίσιμη. Πήγε ο πατέρας του στο νοσοκομείο και μόλις τον πλησιάζει, αφού έχει τις αισθήσεις του λέγει στον πατέρα του «να πεις στον Γιαννάκη ότι παρ' όλον που με πίεσαν τόσο πολύ δεν πρόδωσα κανένα» και σε λίγο, όπως μου διηγήθηκε μετά ο πατέρας του, πέθανε.

Εν τω μεταξύ, εγώ άρχισα να νιώθω τύψεις και να θεωρώ ένοχο τον εαυτό μου για την όλη υπόθεση. Επισκέφθηκα αμέσως την οικογένεια του, η οποία ήτο πάρα πολύ φτωχή και αφού τους εξήγησα ότι μόνος του έκαμε ότι έκαμε, ανέλαβα αμέσως και τους έκανα ένα έρανο μέσα στο χωριό και τους μάζεψα ένα σεβαστό, για την τότε εποχή ποσό και τους έδωσα.

Μετά την λήξη του αγώνα προσπάθησα όσο μπορούσα και διορίστηκε αστυνομικός ο αδελφός του και ανέλαβε την συντήρηση της οικογένειας του. Με αυτό τον τρόπο ένιωσα και εγώ κάπως ήσυχη την συνείδηση μου, γιατί σίγουρα έφερα μέρος της ευθύνης για τον θάνατο του.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥΣ ΚΚΕΛΗΣ

Γεννήθηκε στην Κισσόνεργα το 1934, από φτωχή οικογένεια γεωργών. Ο πατέρας του ο Μιλτιάδης Χρίστου είναι μονόφθαλμος, περήφανος λεβεντόγερος άνδρας και η μάνα του μια εξαιρετική γυναίκα ονόματι Άννα Χ" Γεωργίου, η οποία περιποιείται και αναθρέφει 8 παιδιά, 5 αγόρια και 3 κορίτσια.

Ο Κκέλης αφού τελειώνει το δημοτικό σχολείο Κισσόνεργας, πηγαίνει σε κάποιο μάστορο στην Χλώρακα, μαθαίνοντας την τέχνη του πελεκάνου.

Εργάζεται εκεί μέχρι τα 20 του και μετά αφήνει την τέχνη και προσλαμβάνεται σαν εργάτης στα καταστήματα της εταιρείας Αγρότη. Τον προσλαμβάνει ο Γιαννάκης Λούκα που είναι διευθυντής της εταιρείας και του οποίου είναι και πρώτος ξάδελφος. Στην ίδια εταιρεία εκτός του Γιαννάκη Λούκα, εργάζεται και ο αδελφός του Κκέλη, ο Γιάννης Κανάουρος, όπως και εγώ.

Είμαστε όλοι χωριανοί και μόλις ξεκινά ο αγώνας της ΕΟΚΑ εντασσόμαστε όλοι στην οργάνωση. Ο Γιαννάκης Λούκα για διάστημα ενός περίπου χρόνου ήταν υπεύθυνος της ΕΟΚΑ για όλη την Επαρχία Πάφου, προμηθεύοντας τους αγωνιστές με διάφορα υλικά, στην αρχή μερικούς πολυγράφους για να τυπώνουμε φυλλάδια και αργότερα με εκρηκτικές ύλες και πούλια υδροσωλήνων για την κατασκευή βομβών. Ο Κκέλης αναλαμβάνει την κατασκευή βομβών τις οποίες μέσω του Γιαννάκη Λούκα προμηθεύει όλες τις ομάδες της Πάφου.

Εν τω μεταξύ ο Γιαννάκης Λούκα συλλαμβάνεται και στέλνεται στα κρατητήρια Κοκκινοτριμιθιάς, όπου παρέμεινε γύρω στα τρία χρόνια, μέχρι το τέλος του αγώνα. Την θέση του αναλαμβάνει ο Γεώργιος Χαραλαμπίδης, ο οποίος στην προσπάθειά του να ανοίξει μια βόμβα χάνει το ένα του χέρι.

Τον Σεπτέμβριο του 1955 ο Κκέλης με την βοήθεια κάποιων συναγωνιστών στήνει την πρώτη ενέδρα στην είσοδο του χωριού Κισσόνεργα και σκοτώνεται ο πρώτος Άγγλος στρατιώτης σε όλη την Κύπρο. Συμμετέχει σε όλες τις ρήξεις βομβών, οι οποίες είναι σχεδόν κάθε νύχτα εναντίον των Βρετανών, οι οποίοι περνούν υποχρεωτικά μέσα από το χωριό μας, Κισσόνεργα, πηγαίνοντας στο στρατόπεδο της «Μαας».

Στις περισσότερες ενέδρες είναι πρωτοπόρος και δεινός σκοπευτής, τολμηρός όσο κανένας άλλος από την ομάδα μας. Πιστεύω ότι ο Κκέλης ήταν ένας από τους μεγαλύτερους αγωνιστές και τελικά ήρωας της ΕΟΚΑ που με το αίμα του πότισε το δέντρο της ανεξαρτησίας της Κύπρου. Ένα από τα ελαττώματά του, πάρα πολύ τολμηρός και ενθουσιώδης, χωρίς να υπολογίζει ποτέ τον κίνδυνο.

Εγώ είμαι το δεξί χέρι του Κκέλη και ότι πρόκειται να κάνουμε το συζητούμε πρώτα εμείς οι δύο και μετά ενημερώνουμε τους υπόλοιπους της ομάδας.

Θυμάμαι μια Κυριακή, πήγαμε σπίτι του και ήταν μόλις έβγαλε την τελευταία του φωτογραφία, την οποία αφού μεγάλωσε την έδωσε

στον πατέρα του, του βρακοφόρου, λεβεντόγερου Κίτσιου, έτσι τον φωνάζαμε και ο γέρος Κίτσιος μόλις την πήρε στα χέρια του, θυμάμαι που του είπε «τι την έβγαλες αυτή τη φωτογραφία, είναι το ενθύμιο που θα μας αφήσεις;», βλέποντας πόσο ριψοκίνδυνος ήταν, και του απαντά ο Κκέλης «εάν η τύχη μου είναι να σκοτωθώ για την πατρίδα δεν με πειράζει, ένα πράγμα όμως να ξέρεις ότι αν κάποτε σκοτωθώ, οι σφαίρες που θα με κτυπήσουν θα είναι μπροστά στο στήθος και όχι πίσω στην ράχη», δείχνοντας έτσι την τόλμη και την ανδρεία του.

Δυστυχώς διαψεύσθηκε, διότι τον σκότωσαν όχι με σφαίρες αλλά με μια χειροβομβίδα και μάλιστα αρκετά ύπουλα.

Θυμάμαι πάντα τις συμβουλές του γέρο Κίτσιου, ενός πολύ ώριμου και σοβαρού άνδρα που μας έλεγε πάντα «προσέχετε μην πέφτετε μέσα στην φωτιά, διότι αργά ή γρήγορα κάτι θα πάθετε και κάτι άλλο, μην ενθουσιάζεστε τόσο πολύ, διότι εσείς είστε αγνοί και τίμιοι πατριώτες, δεν είναι όμως όλοι το ίδιο με εσάς και να με θυμάστε κάποτε όταν λήξει ο αγώνας και είστε ζωντανοί, τους αγώνες σας αυτούς κάποιοι άλλοι θα τους εκμεταλλευθούν», και είχε απόλυτο δίκαιο. Βέβαια ο Κκέλης δεν έζησε να δει τα όσα ακολούθησαν μετά την λήξη του αγώνα. Εδώ να τονίσω πράγματι την καπηλεία της ΕΟΚΑ από διάφορους επιτήδειους που οι περισσότεροι δεν είχαν σχεδόν καμία σχέση με την ΕΟΚΑ, να παρουσιάζονται μεγάλοι αγωνιστές χωρίς να έχουν προσφέρει το παρά μικρό, πολλοί κρύβονταν και μερικοί, ευτυχώς ελάχιστοι, έδιναν και πληροφορίες στους Άγγλους.

JIMMYS ΕΝΑΣ ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ ΣΚΩΤΣΕΖΟΣ
ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΑΓΓΛΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΙΣΣΟΝΕΡΓΑΣ

Ο Jimmys, έτσι ονομάζετο ο αρχηγός της ομάδας των Άγγλων στρατιωτών, οι οποίοι σχεδόν κάθε μέρα και νύχτα περιπολούσαν το χωριό μου.

Σιγά σιγά γνωριστήκαμε μαζί του και μας έδειξε την αντιπάθεια του για του Βρετανούς. Ήταν εναντίον των Άγγλων περισσότερο και από εμάς τους ίδιους. Στην αρχή δειλά - δειλά προσπαθήσαμε να τον πλησιάσουμε και αφού μας έδωσε να καταλάβουμε ότι ήθελε να μας βοηθήσει, καταφέραμε να έχουμε την συνεργασία του, σε βαθμό που να του είχαμε πλήρη εμπιστοσύνη. Μας έδινε πληροφορίες, ειδικά όταν ο Κκέλης ήταν καταζητούμενος και τον οποίο αγαπούσε πάρα πολύ, να προσέχει τις κινήσεις του και να αποφεύγει άσχετες ενέργειες.

Έμπαινε μέσα στα καφενεία και διέτασσε τους στρατιώτες να καθίσουν να πιουν καφέ μαζί μας και μετά τους έπαιρνε και έφευγε για την «Μαα» όπου ήταν το στρατόπεδο. Ουδέποτε επέτρεψε σε στρατιώτη να κτυπήσει ή να βρίσει κάποιον χωριανό, κάτι που ήταν πάρα πολύ συνήθες για τους Άγγλους. Ήταν αυτός που μας βοήθησε όταν αποπειραθήκαμε να συλλάβουμε ομήρους για να εκβιάσουμε την Αγγλική Κυβέρνηση να μην εκτελέσει τον ήρωα Μιχαλάκη Καραολή. Βέβαια η επιχείρηση αυτή απέτυχε, αν και γνώριζε όμως ο Jimmys όλα τα γεγονότα, δεν υπήρξε οποιαδήποτε προδοσία. Ήταν τόσο έμπιστος που προσπαθούσε

να μας προσέχει περισσότερο από ότι εμείς οι ίδιοι προστατεύαμε τους εαυτούς μας.

Θυμάμαι ότι τότε είχα ένα μικρό πιστόλι, το οποίο μου έδωσε κάποιος έμπορος της Πάφου και νεαρός τότε όπως ήμουν, το έβαλα κάποτε στην πίσω τζέπη για να δείξω σε κάποιους την μαγκιά μου. Ερχόταν με τρόπο και το σκέπαζε με τον σάκο μου ή το πουκάμισο για να μην φαίνεται, κάνοντας μου και παρατήρηση ότι αυτό που κάνω δεν είναι σωστό.

Όταν έμαθε για τον θάνατο του Κκέλη, το κλάμα που έκαμε δεν θα το ξεχάσω ποτέ. Ήταν απαρηγόρητος για πάρα πολύ καιρό, γιατί αγαπούσε πάρα πολύ τον Κκέλη. Μας αγαπούσε όλους σαν τα αδέρφια του.

Αργότερα μια ημέρα βρεθήκαμε τυχαία σε ένα εστιατόριο και μόλις μας είδε, ήλθε στην παρέα μας και κάθισε λίγο μαζί μας. Δίπλα μας κάθετο ένας Άγγλος στρατιώτης, ο οποίος ήταν μεθυσμένος και ο οποίος άρχισε χωρίς καμία αιτία να μας βρίζει. Σηκώθηκε αμέσως ο Jimmys και του είπε να σταματήσει να βρίζει και να φύγει, διότι αυτοί που κάθονται δίπλα του είναι φίλοι του και δεν του επιτρέπει να τους βρίζει. Ο Άγγλος συνέχιζε το βιολί του και αρπάζοντάς τον ο Jimmys από τον λαιμό άρχισε, αφού τον έβγαλε έξω σε μια μικρή αυλή του εστιατορίου, να τον κτυπά με τόση δύναμη που φοβηθήκαμε ότι θα τον σκότωνε. Επεμβήκαμε αμέσως και μετά δυσκολίας κατορθώσαμε να τον γλυτώσουμε από τα χέρια του. Τον πείσαμε να φύγουμε όλοι μαζί αφήνοντάς τον κτυπημένο εκεί στην μικρή αυλή του εστιατορίου.

